

Η

ΕΝΙΑΙΑ ΑΡΧΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

3^ο ΚΛΙΜΑΚΙΟ

Συνήλθε στην έδρα της στις 22 Νοεμβρίου 2022 με την εξής σύνθεση: Ιωάννης Λαμπρόπουλος Πρόεδρος, Ειρήνη Αψοκάρδου Εισηγήτρια και Βικτωρία Πισμίρη Μέλη.

Για να εξετάσει την από 17.10.2022 με Γενικό Αριθμό Κατάθεσης (ΓΑΚ) ΑΕΠΠ 1465/19-10-2022 Προδικαστική Προσφυγή του οικονομικού φορέα με την επωνυμία «...» (εφεξής η «προσφεύγουσα»), που εδρεύει στ... ..., οδός ..., αρ. ..., όπως εκπροσωπείται νόμιμα.

Κατά του Δήμου ... (εφεξής η «αναθέτουσα αρχή»), όπως εκπροσωπείται νόμιμα και κατά

Του παρεμβαίνοντος ... (εφεξής ο «παρεμβαίνων»), κατοίκου ..., οδός ..., αρ. ...

Με την προδικαστική προσφυγή η προσφεύγουσα αιτείται την ακύρωση της υπ' αριθμ. 391/2022 απόφασης της Οικονομικής Επιτροπής της αναθέτουσας αρχής.

Με την παρέμβασή του ο παρεμβαίνων επιδιώκει την απόρριψη της ως άνω προσφυγής και τη διατήρηση του κύρους της προσβαλλόμενης.

Η συζήτηση άρχισε αφού άκουσε την Εισηγήτρια Ειρήνη Αψοκάρδου

Αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα

Σκέφτηκε κατά τον Νόμο

1. Επειδή για την άσκηση της κρινόμενης προσφυγής έχει καταβληθεί το νόμιμο παράβολο σύμφωνα με τα άρθρα 363 του Ν. 4412/2016 και 5 του Π.Δ. 39/2017, ποσού 2.893,49 ευρώ (βλ. ηλεκτρονικό παράβολο με κωδικό ... και την εκτύπωση από τη σελίδα της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων του Υπουργείου Οικονομικών με την ένδειξη «δεσμευμένο»), το οποίο και υπολογίζεται με βάση την εκτιμώμενη αξία της σύμβασης, ήτοι 578.698,39 ευρώ μη συμπεριλαμβανομένου ΦΠΑ.

2. Επειδή με την υπ' αριθμ. πρωτ. ... Διακήρυξη η αναθέτουσα αρχή προκήρυξε δημόσιο ανοικτό ηλεκτρονικό διαγωνισμό για την επιλογή

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

αναδόχου για την κατασκευή του έργου: «ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ ΓΗΠΕΔΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ, ΣΕ ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ...», CPV: ..., με κριτήριο ανάθεσης την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά με βάση την τιμή, εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης 717.586 ευρώ συμπεριλαμβανομένου ΦΠΑ.

3. Επειδή το πλήρες κείμενο της Διακήρυξης καταχωρήθηκε στο Κεντρικό Μητρώο Δημοσίων Συμβάσεων (Κ.Η.Μ.Δ.Η.Σ) στις 10-06-2022 με ΑΔΑΜ ... καθώς και στη διαδικτυακή πύλη του ΕΣΗΔΗΣ, όπου ο επίμαχος διαγωνισμός έλαβε αύξοντα αριθμό ΕΣΗΔΗΣ ....

4. Επειδή ο διαγωνισμός που προκήρυξε η αναθέτουσα αρχή ως εκ του αντικειμένου του, της προϋπολογισθείσας αξίας της σύμβασης και του χρόνου εκκίνησης της διαδικασίας, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του Βιβλίου ΙV του ν. 4412/2016, σύμφωνα με το άρθ. 345 του ν. 4412/2016.

5. Επειδή η υπό εξέταση προδικαστική προσφυγή: α) έχει ασκηθεί εμπρόθεσμα καθόσον κατατέθηκε, κατά παρέκταση, στις 17-10-2022 λόγω αργιών, στον ηλεκτρονικό τόπο του διαγωνισμού, λαμβανομένου υπ' όψιν ότι η προσβαλλόμενη απόφαση κοινοποιήθηκε στην προσφεύγουσα μέσω της «επικοινωνίας» του ΕΣΗΔΗΣ στις 5.10.2022, β) ασκήθηκε με τη χρήση του τυποποιημένου εντύπου του Παραρτήματος Ι του ΠΔ 39/2017 και γ) κοινοποιήθηκε στην ΕΑΔΗΣΥ από την προσφεύγουσα αυθημερόν με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παρ. 1 του άρθρου 361 και τις παρ. 1 και 2 του άρθρου 362 του Ν. 4412/2016 και την παρ. 1 εδ. α) του άρθρου 4, και την παρ. 2 του άρθ. 8 του ΠΔ 39/2017.

6. Επειδή η προσφεύγουσα θεμελιώνει έννομο συμφέρον για την άσκηση της υπό κρίση προδικαστικής προσφυγής κατά της επίμαχης απόφασης, ως προσφέρουσα του εν θέματι διαγωνισμού της οποίας η προσφορά κρίθηκε αποδεκτή και κατατάχτηκε δεύτερη σε σειρά μειοδοσίας, ως βλαπτόμενη, ως προς το μέρος που αφορά στην αποδοχή της προσφοράς του παρεμβαίνοντος και προσωρινού αναδόχου, ερειδόμενο στη ζημία της από τυχόν παράνομη συμμετοχή τρίτου στον διαγωνισμό και στο επιδιωκόμενο όφελος από την απόρριψη της προσφοράς του (βλ. ΕΑ ΣτΕ 1216/2006, πρβλ ΕΑ ΣτΕ 512/2002, 517/2001), επιδιώκοντας ευλόγως να της ανατεθεί η συγκεκριμένη σύμβαση.

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

7. Επειδή στις 18.10.2022 η αναθέτουσα αρχή προέβη στην προβλεπόμενη, από το άρθρο 9 παρ. 1 α του ΠΔ 39/2017, κοινοποίηση της υπό κρίση προσφυγής στους ενδιαφερόμενους τρίτους μέσω της «επικοινωνίας» του ηλεκτρονικού τόπου του διαγωνισμού.

8. Επειδή ο παρεμβαίνων κατέθεσε εμπροθέσμως στον διαδικτυακό τόπο του διαγωνισμού την από 24-10-2022 και με αριθμό ΓΑΚ ΠΑΡ 5174/2022 παρέμβαση δοθέντος ότι έλαβε γνώση στις 18-10-2022 της υπό εξέταση προδικαστικής προσφυγής, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 362 του ν. 4412/2016 και με προφανές έννομο συμφέρον αιτείται τη διατήρηση ισχύος της προσβαλλόμενης καθώς η προσφορά του έχει γίνει αποδεκτή και έχει αναδειχθεί προσωρινός ανάδοχος και ως εκ τούτου, τυχόν αποδοχή της υπό κρίση προσφυγής είναι βλαπτική γι'αυτόν (ΣΤΕ 1936/2014, βλ. και εξ αντιδιαστολής ΑΕΠΠ 1047/2019, σκ. 8).

9. Επειδή με τις υπ' αρ. 2080 και 2293/2022 Πράξεις του Προέδρου του 3^{ου} Κλιμακίου ορίσθηκε Εισηγήτρια και ημερομηνία συζήτησης και κλήθηκε η αναθέτουσα αρχή να υποβάλει τις απόψεις της επί της υπό εξέταση προσφυγής.

10. Επειδή την 1η-11-2022 η αναθέτουσα αρχή απέστειλε τις απόψεις της στην ΕΑΔΗΣΥ, σύμφωνα με τις διατάξεις της περ. β της παρ. 1 του άρθρου 365 του ν. 4412/2016, επί της υπό εξέταση προσφυγής, τις οποίες κοινοποίησε στην προσφεύγουσα αυθημερόν.

11. Επειδή, σε συνέχεια των ανωτέρω, η υπό εξέταση προσφυγή νομίμως εισάγεται ενώπιον του 3^{ου} Κλιμακίου της ΕΑΔΗΣΥ σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 346 και 360 του ν. 4412/2016 και του άρθρου 3 του Π.Δ/τος 39/2017.

12. Επειδή στην επίμαχη διαγωνιστική διαδικασία έλαβαν μέρος οκτώ οικονομικοί φορείς, μεταξύ των οποίων η προσφεύγουσα και η παρεμβαίνουσα, υποβάλλοντας τις υπ' αριθμ. συστήματος 256802 και 256422 προσφορές τους αντίστοιχα.

Με την προσβαλλόμενη εγκρίθηκαν το 2^ο και το 3ο Πρακτικό της Επιτροπής Διαγωνισμού, και, μεταξύ άλλων, έγινε αποδεκτή η αιτιολόγηση της οικονομικής προσφοράς του παρεμβαίνοντος ο οποίος αναδείχθηκε προσωρινός ανάδοχος με την αιτιολογία ότι: «□ από τα στοιχεία που αφορούν τα οικονομικά χαρακτηριστικά της μεθόδου κατασκευής:

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

α. ο υπολογισμός του άμεσου κόστους είναι τεκμηριωμένος καθώς γίνεται ανάλυση προσκομίζονται τα κόστη εργασίας και λειτουργίας μηχανημάτων, το κόστος υλικών και το κόστος παροχής διαφόρων υπηρεσιών, που αποδεικνύουν την ρεαλιστικότητα των υπολογισμών,

β. ο υπολογισμός του εμμέσου κόστους υπολογίστηκε βάσει της εγκύκλιου 9/25-4-2017 (ΑΔΑ: 6Η6Κ465ΧΘΞ-3Φ5) του Υπουργείου Υποδομών και κατατέθηκαν τα απαραίτητα δικαιολογητικά.

για τις ευνοϊκές συνθήκες που διαθέτει ο προσφέρων δηλώθηκε η μεγάλη εμπειρία του σε ανάλογα έργα με αναφορά του σε αντίστοιχες συμβάσεις, ότι διαθέτει το απαραίτητο προσωπικό (με πολυετή εμπειρία), συνεργασίες με προμηθευτές έτσι ώστε να επιτυγχάνει ανταγωνιστικές τιμές και ότι το έργο θα εκτελεστεί παράλληλα με αντίστοιχα έργα.

για τα στοιχεία που αφορούν τη συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις της παρ. 2 του άρθρου 18, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 89, κατέθεσε πίνακα υπολογισμού του εργατικού του δυναμικού με σύμβαση έργου με αναφορά στη Συλλογική Σύμβαση Εργασίας (ΣΣΕ), στην οποία υπάγονται οι εργαζόμενοι και δικαιολογητικά, από τα οποία προκύπτουν οι νόμιμες αποδοχές των εργαζομένων και οι αντίστοιχες ασφαλιστικές εισφορές τους.

δηλώθηκε ότι συμμορφώνεται προς τις υποχρεώσεις του άρθρου 131, περί υπεργολαβίας και

δεν υπάγεται σε χορήγηση κρατικής ενίσχυσης, σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 89».

13. Επειδή η προσφεύγουσα στην προσφυγή της, επικαλούμενη μία σειρά από κόστη υποστηρίζει ότι η προσφορά του παρεμβαίνοντος έπρεπε να έχει απορριφθεί και η προσβαλλόμενη πάσχει ακυρότητα διότι έκανε αποδεκτή την αιτιολόγηση της προσφοράς του και διότι είναι αναιτιολόγητη, και σε κάθε περίπτωση, πλημμελώς αιτιολογημένη.

14. Επειδή η αναθέτουσα αρχή στις απόψεις της αναφέρει ότι έκρινε ότι η προσφορά του παρεμβαίνοντος έχει αιτιολογημένο κόστος κατασκευής και προβλεπόμενο όφελος για τον ίδιο, μη έχουσα υποχρέωση προς περαιτέρω ειδική αιτιολογία αφού δεν είχε προηγηθεί ειδικός ισχυρισμός κάποιου διαγωνιζόμενου περί υποβολής πιθανώς ασυνήθιστα χαμηλής προσφοράς εκ μέρους άλλου διαγωνιζόμενου.

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

15. Επειδή ο παρεμβαίνων στην παρέμβασή του υποστηρίζει ότι παρότι ενδεχομένως έχουν συντελεστεί ορισμένα λάθη υπολογισμών κόστους στην αιτιολόγηση της οικονομικής προσφοράς του, δύναται λόγω της εξειδίκευσης του στον τομέα κατασκευής αθλητικών δαπέδων και εγκαταστάσεων γενικότερα, μέσω σκληρής προσπάθειας να καταφέρει να ολοκληρώσει την υπό κρίση εργολαβία αποκομίζοντας εργολαβικό όφελος.

16. Επειδή στο άρθρο 18 του Ν.4412/2016 ορίζεται ότι: «1. Οι αναθέτουσες αρχές αντιμετωπίζουν τους οικονομικούς φορείς ισότιμα και χωρίς διακρίσεις και ενεργούν με διαφάνεια, τηρώντας την αρχή της αναλογικότητας, της αμοιβαίας αναγνώρισης, της προστασίας του δημόσιου συμφέροντος, της προστασίας των δικαιωμάτων των ιδιωτών, της ελευθερίας του ανταγωνισμού και της προστασίας του περιβάλλοντος και της βιώσιμης και αειφόρου ανάπτυξης.

Ο σχεδιασμός των διαδικασιών σύναψης συμβάσεων δεν γίνεται με σκοπό την εξαίρεσή τους από το πεδίο εφαρμογής του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 3 έως 221) ή τον τεχνητό περιορισμό του ανταγωνισμού. Ο ανταγωνισμός θεωρείται ότι περιορίζεται τεχνητά όταν οι διαδικασίες σύναψης συμβάσεων έχουν σχεδιαστεί με σκοπό την αδικαιολόγητα ευνοϊκή ή δυσμενή μεταχείριση ορισμένων οικονομικών φορέων.

Οι αναθέτουσες αρχές λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να διασφαλίζεται η αποτελεσματικότητα των διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων και η χρηστή δημοσιονομική διαχείριση των διατιθέμενων προς το σκοπό αυτό δημοσίων πόρων [...].».

17. Επειδή σύμφωνα με το άρθρο 53 παρ. 1 και 2 του ν. 4412/2016 «1. Οι όροι των εγγράφων της σύμβασης πρέπει να είναι σαφείς και πλήρεις ώστε να επιτρέπουν την υποβολή άρτιων και συγκρίσιμων μεταξύ τους προσφορών. 2. Τα έγγραφα της σύμβασης ....περιέχουν ιδίως : [.....]ε) ακριβή περιγραφή του φυσικού αντικειμένου της σύμβασης [...] ιε) το κριτήριο ανάθεσης, τη διαδικασία και τα κριτήρια αξιολόγησης των προσφορών, σύμφωνα με τα άρθρα 86 και 87, [...] ιζ) τους απαραίτους όρους, απόκλιση από τους οποίους συνεπάγεται την απόρριψη της προσφοράς [...] κδ) επιπλέον των ανωτέρω, ειδικά για τις δημόσιες συμβάσεις έργων:

αα) τον προϋπολογισμό δημοπράτησης, το τιμολόγιο δημοπράτησης, την ειδική συγγραφή υποχρεώσεων, την τεχνική περιγραφή, την τεχνική

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

μελέτη ή/και τη διαμόρφωση αυτών μετά την κατακύρωση της σύμβασης, σύμφωνα με την προσφορά του αναδόχου,

ββ) τον τρόπο σύνταξης και υποβολής των οικονομικών προσφορών, [...]]».

18. Επειδή σύμφωνα με το άρθρο 88 του Ν.4412/2016 ορίζεται ότι: «1. Όταν οι προσφορές φαίνονται ασυνήθιστα χαμηλές σε σχέση με τα έργα, τα αγαθά ή τις υπηρεσίες, οι αναθέτουσες αρχές απαιτούν από τους οικονομικούς φορείς να εξηγήσουν την τιμή ή το κόστος που προτείνουν στην προσφορά τους, εντός αποκλειστικής προθεσμίας είκοσι (20) ημερών από την κοινοποίηση της πρόσκλησης της αναθέτουσας αρχής.

Αν οικονομικός φορέας δεν ανταποκριθεί στη σχετική πρόσκληση της αναθέτουσας αρχής εντός της άνω προθεσμίας και δεν υποβάλλει εξηγήσεις, η προσφορά του απορρίπτεται ως μη κανονική και καταπίπτει υπέρ της αναθέτουσας αρχής η εγγυητική επιστολή συμμετοχής.

2. Οι εξηγήσεις που αναφέρονται στην παράγραφο 1 μπορεί να αφορούν ιδίως:

α) τα οικονομικά χαρακτηριστικά της μεθόδου κατασκευής, της διαδικασίας παρασκευής ή των παρεχόμενων υπηρεσιών,

β) τις επιλεγείσες τεχνικές λύσεις ή τις εξαιρετικά ευνοϊκές συνθήκες που διαθέτει ο προσφέρων για την παροχή των προϊόντων ή την παροχή των υπηρεσιών ή την εκτέλεση του έργου,

γ) την πρωτοτυπία του έργου, των αγαθών ή των υπηρεσιών που προτείνονται από τον προσφέροντα,

δ) τη συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις της παρ. 2 του άρθρου 18, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 89,

ε) τη συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις του άρθρου 131,

στ) το ενδεχόμενο χορήγησης κρατικής ενίσχυσης στον προσφέροντα, σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 89.

3. Η αναθέτουσα αρχή αξιολογεί τις παρεχόμενες πληροφορίες, σε συνεννόηση με τον προσφέροντα. Μπορεί να απορρίψει την προσφορά μόνο εάν τα παρεχόμενα στοιχεία δεν εξηγούν κατά τρόπο ικανοποιητικό το χαμηλό επίπεδο της τιμής ή του κόστους που προτείνεται, λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων που αναφέρονται στην παράγραφο 2. Οι αναθέτουσες αρχές απορρίπτουν την προσφορά, εάν διαπιστώσουν ότι η προσφορά είναι

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

ασυνήθιστα χαμηλή, διότι δεν συμμορφώνεται με τις ισχύουσες υποχρεώσεις της παραγράφου 2 του άρθρου 18 [...] 5α. Στις δημόσιες συμβάσεις έργων, μελετών, παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, ως ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές, σε κάθε περίπτωση, τεκμαίρονται προσφορές που υποβάλλονται σε διαγωνισμό και εμφανίζουν απόκλιση μεγαλύτερη των δέκα (10) ποσοστιαίων μονάδων από τον μέσο όρο του συνόλου των εκπτώσεων των παραδεκτών προσφορών που υποβλήθηκαν. Η αναθέτουσα αρχή δύναται να κρίνει ότι συνιστούν ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές και προσφορές με μικρότερη ή καθόλου απόκλιση από το ως άνω όριο.

Οι παρεχόμενες εξηγήσεις του οικονομικού φορέα, ιδίως ως προς τον προσδιορισμό οικονομικών μεγεθών, με τις οποίες ο προσφέρων διαμόρφωσε την προσφορά του, αποτελούν δεσμευτικές συμφωνίες και τμήμα της σύμβασης ανάθεσης που δεν μπορούν να μεταβληθούν καθ' όλη τη διάρκεια εκτέλεσης της σύμβασης [...].».

19. Επειδή σύμφωνα με το άρθρο 95 του Ν.4412/2016 προβλέπεται ότι: «1. Η οικονομική προσφορά (προσφερόμενη τιμή) δίδεται σε ευρώ.

2. Στις διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης έργου, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να ορίσει στα έγγραφα της σύμβασης ότι οι οικονομικές προσφορές συντάσσονται και υποβάλλονται, σύμφωνα με τα παρακάτω:

α) αν κριτήριο ανάθεσης είναι η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά μόνο βάσει τιμής, οι οικονομικοί φορείς προσφέρουν είτε συνολικό και ενιαίο ποσοστό έκπτωσης επί της προϋπολογιζόμενης δαπάνης για το συνολικό αντικείμενο του έργου που προκηρύσσεται με κατ' αποκοπή τίμημα είτε επιμέρους ποσοστά έκπτωσης για κάθε ομάδα τιμών ομοειδών εργασιών του τιμολογίου και του προϋπολογισμού, εκφραζόμενα σε ακέραιες μονάδες επί τοις εκατό (%), ιδίως όταν είναι μεγάλο το πλήθος των τιμών μονάδας, με τις οποίες θα καταρτισθεί η σύμβαση. Οι οικονομικές προσφορές συντάσσονται, αριθμητικώς και ολογράφως, υποχρεωτικά επί του εντύπου που χορηγεί η αναθέτουσα αρχή. Τα επιμέρους ποσοστά έκπτωσης πρέπει να βρίσκονται σε ομαλή σχέση μεταξύ τους.

Ομαλή είναι η προσφορά όταν κανένα επιμέρους ποσοστό έκπτωσης (Ει) δεν είναι μικρότερο από $1,10Eμ10\%$ ούτε μεγαλύτερο από $0.90Eμ + 10\%$, όπου (Eμ) το μέσο ποσοστό έκπτωσης. Προσφορά που έχει αποκλίσεις από

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

τα όρια αυτά είναι απαράδεκτη. Είναι δυνατόν, σε κάποια ή κάποιες ομάδες εργασιών η προσφερόμενη έκπτωση να είναι μηδενική, εφόσον τηρούνται οι παραπάνω απαιτήσεις ομαλότητας ή

β) αν κριτήριο ανάθεσης είναι η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά μόνο βάσει τιμής, οι οικονομικές προσφορές συντάσσονται με ελεύθερη συμπλήρωση ανοιχτού τιμολογίου, ιδίως όταν οι ποσότητες των εργασιών έχουν προμετρηθεί χωρίς κίνδυνο συμβατικών σφαλμάτων και δεν αναμένονται κατασκευαστικές αποκλίσεις. Στους ενδιαφερόμενους οικονομικούς φορείς χορηγούνται από την αναθέτουσα αρχή, σε ηλεκτρονική ή έντυπη μορφή, σύμφωνα με το σχετικό υπόδειγμα που συμπεριλαμβάνεται στα έγγραφα της σύμβασης:

βα) τιμολόγιο όμοιο με το τιμολόγιο της υπηρεσίας, στο οποίο όμως οι τιμές είναι ασυμπλήρωτες και

ββ) προϋπολογισμός, όμοιος με τον προϋπολογισμό δημοπράτησης (εκτιμώμενη αξία σύμβασης) της αναθέτουσας αρχής στον οποίον όμως οι τιμές μονάδας, τα γινόμενα και τα αθροίσματα είναι ασυμπλήρωτα.

Το κονδύλι για απρόβλεπτες δαπάνες, σύμφωνα με την περ. α' της παρ. 3 του άρθρου 156, συμπληρώνεται από την υπηρεσία. Οι οικονομικοί φορείς προσφέρουν τιμές, συμπληρώνοντας ηλεκτρονικά ή έντυπα το ασυμπλήρωτο τιμολόγιο και προϋπολογισμό με τις προσφερόμενες από αυτούς τιμές, χωρίς όμως καμία δέσμευση ομαλότητας. Συμπληρώνουν επίσης, εφόσον απαιτείται από το επιλεγέν κριτήριο, τα γινόμενα των ποσοτήτων επί τις τιμές, τα επιμέρους και το γενικό άθροισμα, το ποσό για γενικά έξοδα και όφελος εργολάβου (Γ.Ε. και Ο.Ε.) βάσει του αναγραφόμενου ποσοστού, αν προβλέπεται χωριστά και το συνολικό άθροισμα του προϋπολογισμού προσφοράς. Όλες οι τιμές στο τιμολόγιο συμπληρώνονται ολογράφως επί ποινή απαραδέκτου. Αριθμητική μόνο αναγραφή τιμής στο τιμολόγιο δεν λαμβάνεται υπόψη. Η έκπτωση αποτελεί τον λόγο του προϋπολογισμού προσφοράς με τον προϋπολογισμό (εκτιμώμενη αξία σύμβασης) της υπηρεσίας, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη το κονδύλιο για απρόβλεπτα (τεκμαρτή έκπτωση) [...].».

20. Επειδή στο άρθρο 139 του Ν.4412/2016 ορίζεται ότι: «Η διεύθυνση των έργων από την πλευρά του αναδόχου στους τόπους κατασκευής τους γίνεται από τεχνικούς που έχουν τα κατάλληλα προσόντα και είναι αποδεκτοί

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

από την διευθύνουσα υπηρεσία. Η επί του τόπου των έργων παρουσία τεχνικού στελέχους ή τεχνικού υπαλλήλου του αναδόχου είναι υποχρεωτική και ανάλογη με τη φύση και το μέγεθος του κατασκευαζόμενου έργου. Η ελάχιστη τεχνική στελέχωση του εργοταξίου σε κάθε έργο καθορίζεται με απόφαση της αναθέτουσας αρχής ή του αναθέτοντος φορέα, στη διακήρυξη [...]».

21. Επειδή στο άρθρο 144 του Ν. 4412/2016 ορίζεται ότι: «[...]4. Για την πληρότητα των εκπονούμενων μελετών, τον αρτιότερο σχεδιασμό, την καλύτερη διοίκηση και επίβλεψη και την έντεχνη κατασκευή του έργου, υποχρεούνται ο μελετητής, ο ανάδοχος κατασκευής του έργου και ο τεχνικός σύμβουλος να ασφαλίζουν τη μελέτη, την κατασκευή του έργου και τις υπηρεσίες τεχνικού συμβούλου αντίστοιχα, κατά παντός κινδύνου, περιλαμβανομένων και των περιπτώσεων ζημιών από ανωτέρα βία.

Με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών, ορίζονται τα έργα, οι μελέτες και οι υπηρεσίες που υπάγονται στην ασφάλιση, οι ασφαλιζόμενοι κίνδυνοι, η διάρκεια της ασφάλισης, η διαδικασία διαπίστωσης της επέλευσης του κινδύνου και της καταβολής του ασφαλίματος, τα ελάχιστα όρια ασφαλιστικών καλύψεων, οι αποδεκτές εξαιρέσεις και οι μέγιστες απαλλαγές, η έναρξη εφαρμογής της υποχρέωσης ασφάλισης και κάθε άλλο σχετικό θέμα. Μέχρι την έκδοση της ανωτέρω απόφασης τα έργα των οποίων ο προϋπολογισμός, χωρίς τον Φ.Π.Α., υπερβαίνει το ποσό των πεντακοσίων χιλιάδων (500.000) ευρώ ασφαλίζονται υποχρεωτικά. Το ασφαλιστήριο συμβόλαιο προσκομίζεται σε κάθε περίπτωση υποχρεωτικά πριν την υπογραφή της σύμβασης, σύμφωνα με όσα ορίζονται στα έγγραφα της σύμβασης».

22. Επειδή στο άρθρο 346 του Ν. 4412/2016 ορίζεται ότι: «Κάθε ενδιαφερόμενος, ο οποίος έχει ή είχε συμφέρον να του ανατεθεί σύμβαση των περιπτώσεων α' και β' της παραγράφου 1 του άρθρου 1 και έχει υποστεί ή ενδέχεται να υποστεί ζημία από εκτελεστή πράξη ή παράλειψη της αναθέτουσας αρχής κατά παράβαση της ευρωπαϊκής ή εσωτερικής νομοθεσίας, έχει δικαίωμα να προσφύγει στην Αρχή Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών (ΑΕΠΠ), σύμφωνα με τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 360 και να ζητήσει προσωρινή προστασία, σύμφωνα με το άρθρο 366, ακύρωση παράνομης πράξης ή παράλειψης της αναθέτουσας αρχής, σύμφωνα με το

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

άρθρο 367 ή ακύρωση σύμβασης η οποία έχει συναφθεί παράνομα, σύμφωνα με το άρθρο 368».

23. Επειδή στο άρθρο 360 του Ν. 4412/2016 ορίζεται ότι: «1. Κάθε ενδιαφερόμενος ο οποίος έχει ή είχε συμφέρον να του ανατεθεί συγκεκριμένη σύμβαση του νόμου αυτού και έχει ή είχε υποστεί ή ενδέχεται να υποστεί ζημία από εκτελεστή πράξη ή παράλειψη της αναθέτουσας αρχής κατά παράβαση της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή της εσωτερικής νομοθεσίας, υποχρεούται, πριν από την υποβολή των προβλεπόμενων στον Τίτλο 3 ένδικων βοηθημάτων, να ασκήσει προδικαστική προσφυγή ενώπιον της ΑΕΠΠ κατά της σχετικής πράξης ή παράλειψης της αναθέτουσας αρχής.

2. Η άσκηση της προδικαστικής προσφυγής αποτελεί προϋπόθεση για την άσκηση των ένδικων βοηθημάτων του Τίτλου 3 κατά των εκτελεστών πράξεων ή παραλείψεων των αναθετουσών αρχών.

3. Δεν επιτρέπεται η άσκηση άλλης διοικητικής προσφυγής κατά των εκτελεστών πράξεων ή παραλείψεων της αναθέτουσας αρχής κατά τη διαδικασία της ανάθεσης δημόσιων συμβάσεων εκτός από την προδικαστική προσφυγή της παραγράφου 1».

24. Επειδή σύμφωνα με τους όρους της Διακήρυξης ορίζεται ότι: «[...] Άρθρο 2: Έγγραφα της σύμβασης και τεύχη

2.1. Τα έγγραφα της σύμβασης κατά την έννοια της περιπτ. 14 της παρ. 1 του άρθρου 2 του ν. 4412/2016, για τον παρόντα ηλεκτρονικό διαγωνισμό, είναι τα ακόλουθα : α) η παρούσα διακήρυξη,

β) το Ευρωπαϊκό Ενιαίο Έγγραφο Σύμβασης (ΕΕΕΣ)

γ) το έντυπο οικονομικής προσφοράς, όπως παράγεται από την ειδική ηλεκτρονική φόρμα του υποσυστήματος,

δ) ο προϋπολογισμός δημοπράτησης,

ε) το τιμολόγιο δημοπράτησης,

στ) η ειδική συγγραφή υποχρεώσεων,

ζ) η τεχνική συγγραφή υποχρεώσεων

η) το τεύχος συμπληρωματικών τεχνικών προδιαγραφών,

θ) το υπόδειγμα ....

ι) το τεύχος τεχνικής περιγραφής,

ια) η τεχνική μελέτη,

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

ιβ) τυχόν συμπληρωματικές πληροφορίες και διευκρινίσεις που θα παρασχεθούν από την αναθέτουσα αρχή επί όλων των ανωτέρω [...] 4.1

Ηλεκτρονική Αποσφράγιση/ Αξιολόγηση/ Έγκριση πρακτικού [...] Ως ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές, τεκμαίρονται οικονομικές προσφορές που εμφανίζουν απόκλιση μεγαλύτερη των δέκα (10) ποσοστιαίων μονάδων από τον μέσο όρο του συνόλου των εκπτώσεων των παραδεκτών προσφορών που υποβλήθηκαν. Η αναθέτουσα αρχή δύναται να κρίνει ότι συνιστούν ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές και προσφορές με μικρότερη ή καθόλου απόκλιση από το ως άνω όριο.

Στις παραπάνω περιπτώσεις, η αναθέτουσα αρχή απαιτεί από τους οικονομικούς φορείς να εξηγήσουν την τιμή ή το κόστος που προτείνουν στην προσφορά τους, εντός αποκλειστικής προθεσμίας είκοσι (20) ημερών από την κοινοποίηση της σχετικής πρόσκλησης, η οποία αποστέλλεται μέσω της λειτουργίας «Επικοινωνία» του υποσυστήματος.

Αν οικονομικός φορέας δεν ανταποκριθεί στη σχετική πρόσκληση της αναθέτουσας αρχής εντός της άνω προθεσμίας και δεν υποβάλλει εξηγήσεις, η προσφορά του απορρίπτεται ως μη κανονική και καταπίπτει υπέρ της αναθέτουσας αρχής η εγγυητική επιστολή συμμετοχής. Αν οι εξηγήσεις δεν γίνουν αποδεκτές, η προσφορά απορρίπτεται, ωστόσο δεν καταπίπτει η εγγυητική επιστολή συμμετοχής.

Οι παρεχόμενες εξηγήσεις του οικονομικού φορέα, οι οποίες υποβάλλονται, ομοίως, μέσω της λειτουργίας « Επικοινωνία», ιδίως ως προς τον προσδιορισμό οικονομικών μεγεθών, με τις οποίες ο προσφέρων διαμόρφωσε την προσφορά του, αποτελούν δεσμευτικές συμφωνίες και τμήμα της σύμβασης ανάθεσης που δεν μπορούν να μεταβληθούν καθ' όλη τη διάρκεια εκτέλεσης της σύμβασης.

Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται τα αναλυτικά αναφερόμενα στα άρθρα 88 και 89 του ν. 4412/2016.

Η Επιτροπή Διαγωνισμού ολοκληρώνει τη σύνταξη του σχετικού πρακτικού με το αποτέλεσμα της διαδικασίας, με το οποίο εισηγείται την ανάθεση της σύμβασης στον μειοδότη (ή τη ματαίωση της διαδικασίας), και υποβάλλει στην αναθέτουσα αρχή το σχετικό ηλεκτρονικό αρχείο, ως “εσωτερικό”, προς έγκριση, μεταβιβάζοντας παράλληλα ξανά την αρμοδιότητα

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

διαχείρισης του ηλεκτρονικού διαγωνισμού στον αρμόδιο πιστοποιημένο χρήστη της αναθέτουσας αρχής.

Η αποδοχή ή απόρριψη των εξηγήσεων των οικονομικών φορέων, κατόπιν γνώμης της Επιτροπής Διαγωνισμού, η οποία περιλαμβάνεται στο ως άνω πρακτικό, ενσωματώνεται στην απόφαση της επόμενης περίπτωσης (θ). Για την εξέταση των εξηγήσεων δύναται να συγκροτούνται και έκτακτες επιτροπές ή ομάδες εργασίας, κατά τα οριζόμενα στην παρ. 3 του άρθρου 221 ν. 4412/2016.

θ) Στη συνέχεια, η αναθέτουσα αρχή κοινοποιεί την απόφαση έγκρισης του πρακτικού σε όλους τους προσφέροντες, εκτός από εκείνους, οποίοι αποκλείστηκαν οριστικά, λόγω μη υποβολής ή προσκόμισης της πρωτότυπης εγγύησης συμμετοχής, σύμφωνα με την περίπτωση (γ) της παρούσας παραγράφου 4.1 και παρέχει πρόσβαση στα υποβληθέντα δικαιολογητικά συμμετοχής και στις οικονομικές προσφορές των λοιπών προσφερόντων. Κατά της απόφασης αυτής χωρεί προδικαστική προσφυγή, κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 4.3 της παρούσης [...] 26.3 Οι προσφέροντες, με την υποβολή της προσφοράς τους, αποδέχονται ανεπιφύλακτα τους όρους της παρούσας Διακήρυξης [...]».

25. Επειδή, κατά τα παγίως γενόμενα δεκτά από τη νομολογία, η Διακήρυξη του διαγωνισμού αποτελεί κανονιστική πράξη, η οποία διέπει το διαγωνισμό και δεσμεύει τόσο την αναθέτουσα αρχή, η οποία διενεργεί αυτόν (ΕΣ Πράξεις VI Τμήματος 78/2007,19/2005,31/2003), όσο και τους διαγωνιζόμενους. Η δε παράβαση των διατάξεων (όρων) αυτής, οδηγεί σε ακυρότητα των εγκριτικών πράξεων του αποτελέσματος του διαγωνισμού και των κατακυρωτικών αυτού πράξεων (ΟΛΣΤΕ 2137/1993). Κατά συνέπεια, τυχόν παράβαση ουσιώδους όρου της διακήρυξης, είτε κατά τη διάρκεια του διαγωνισμού, είτε κατά τη συνομολόγηση της σύμβασης, καθιστά μη νόμιμη τη σχετική διαδικασία (ΕΣ Πράξη VI Τμήματος 78/2007).

26. Επειδή, η υποχρέωση διαφάνειας έχει μεταξύ άλλων ως σκοπό να αποκλείσει τον κίνδυνο αυθαιρεσίας εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής (βλ., C-278/14, SC Enterprise Focused Solutions SRL ECLI:EU:C:2015:228,σκ. 25 και απόφαση SAG ELV Slovensko κ.λπ., C-599/10, EU:C:2012:191, σκέψη 25 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία) και ο σκοπός αυτός δεν θα επιτυγχανόταν αν η αναθέτουσα αρχή μπορούσε να μην εφαρμόσει τους

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

όρους στους οποίους η ίδια υποβλήθηκε (βλ., C-278/14, *SC Enterprise Focused Solutions SRL* ECLI:EU:C:2015:228,σκ. 27).

27. Επειδή, περαιτέρω επιβάλλεται η εφαρμογή των όρων της διακήρυξης κατά τρόπο ενιαίο για όλους τους προσφέροντες κατά την υποβολή, αλλά και αξιολόγηση προσφορών (ΔΕΕ, απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2001, C-19/00 *Siac Construction Ltd*, Συλλογή 2001, σ. I-7725, σκέψεις 34 και 44 και απόφαση της 25ης Απριλίου 1996, C-87/94, *Επιτροπή κατά Βελγίου*, Συλλογή 1996, σ. I-2043, σκέψη 54).

28. Επειδή η αρχή της ίσης μεταχείρισης προϋποθέτει, περαιτέρω, ότι όλοι οι όροι και τρόποι διεξαγωγής της διαδικασίας αναθέσεως πρέπει να διατυπώνονται με σαφήνεια, ακρίβεια και χωρίς αμφισημία στην προκήρυξη του διαγωνισμού ή στη συγγραφή υποχρεώσεων, κατά τρόπον ώστε, αφενός να παρέχεται σε όλους τους ευλόγως ενημερωμένους και κανονικά επιμελείς υποψηφίους η δυνατότητα να κατανοούν το ακριβές περιεχόμενό τους και να τους ερμηνεύουν με τον ίδιο τρόπο και, αφετέρου, να καθίσταται δυνατός ο εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής αποτελεσματικός και επί ίσοις όροις έλεγχος του αν οι προσφορές των υποψηφίων ανταποκρίνονται στα κριτήρια που διέπουν την εν λόγω σύμβαση (βλ., μεταξύ άλλων, για την αρχή της ίσης μεταχείρισης των οικονομικών φορέων στο πλαίσιο ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων τις αποφάσεις: της 29ης Απριλίου 2004, *Επιτροπή κατά CAS Succhi di Frutta*, C-496/99 P, EU:C:2004:236, σκέψη 110, και της 12ης Μαρτίου 2015, *eVigilo*, C-538/13, EU:C:2015:166, σκέψη 33, της 22ας Ιουνίου 1993, *Επιτροπή κατά Δανίας*, C-243/89, EU:C:1993:257, σκέψη 33, της 25ης Απριλίου 1996, *Επιτροπή κατά Βελγίου*, C-87/94, EU:C:1996:161, σκέψη 51, της 18ης Οκτωβρίου 2001, *SIAC Construction*, C-19/00, EU:C:2001:553, σκέψη 33, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, *Μηχανική*, C-213/07, EU:C:2008:731, σκέψη 45, της 24ης Μαΐου 2016, *MT Højgaard και Züblin*, C-396/14, EU:C:2016:347, σκέψη 37, της 25ης Απριλίου 1996, *Επιτροπή κατά Βελγίου*, C-87/94, EU:C:1996:161, σκέψη 54, της 12ης Δεκεμβρίου 2002, *Universale-Bau*, C-470/99, EU:C:2002:746, σκέψη 93, της 12ης Μαρτίου 2015, *eVigilo*, C-538/13, EU:C:2015:166, σκέψη 33, της 29ης Μαρτίου 2012, *SAG ELV Slovensko* κ.λπ., C-599/10, EU:C:2012:191, σκέψη 36, καθώς και της 10ης Οκτωβρίου 2013, *Manova*, C-336/12, EU:C:2013:647, σκέψη 31).

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

29. Επειδή από τις διατάξεις του άρθρου 88 του ν. 4412/2016, συνάγεται ότι η υποβολή ασυνήθιστα χαμηλής προσφοράς δύναται να νοθεύσει τον ανταγωνισμό και να πλήξει την επί ίσοις όροις συμμετοχή των ενδιαφερομένων στους διαγωνισμούς για την ανάθεση δημοσίων συμβάσεων, αφού με τη μεθόδευση αυτή οι λοιποί υποψήφιοι αποκλείονται κατά το στάδιο αξιολόγησης των οικονομικών προσφορών και η διαδικασία αποβαίνει υπέρ του διαγωνιζομένου εκείνου που προσφέρει τις υπηρεσίες του αντί αδικαιολόγητα χαμηλού, σε σχέση με τα κρατούμενα στην αγορά, τιμήματος. Περαιτέρω, η υποβολή ασυνήθιστα χαμηλής προσφοράς διακινδυνεύει και το δημόσιο συμφέρον, στο μέτρο που ο ανάδοχος ενδέχεται, κατά λογική ακολουθία, να επιχειρήσει κατά την εκτέλεση της σύμβασης να καλύψει τη ζημία που υφίσταται, εξαιτίας του αδικαιολόγητα χαμηλού τιμήματος, σε βάρος της ποιότητας ή και της ποσότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών.

30. Επειδή, η έννοια περί «ασυνήθιστα χαμηλής προσφοράς» δεν ορίζεται στις διατάξεις του ν. 4412/2016 αλλά ούτε και στο προϊσχύον νομικό πλαίσιο περί ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων. Ωστόσο, έχει κριθεί ότι το ασυνήθιστα χαμηλό της προσφοράς πρέπει να εκτιμάται σε συνάρτηση με τη σύνθεση της προσφοράς και με τη φύση της επίμαχης παροχής (απόφαση της 28ης Ιανουαρίου 2016, *Agriconsulting Europe κατά Επιτροπής*, T 570/13, EU:T:2016:40, σκέψη 55 και απόφαση της 4ης Ιουλίου 2017, *European Dynamics Luxembourg SA κατά Οργανισμού Σιδηροδρόμων της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, T-392/15, ECLI:EU:T:2017:462 σκ.83). Ειδικότερα, η έννοια περί ασυνήθιστα χαμηλής προσφοράς δύναται να καθορίζεται με αναφορά στην υπό ανάθεση σύμβαση, στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και συνθήκες αυτής, αλλά και στο εάν τα οικονομικά στοιχεία του προσφέροντος την εμφανιζόμενη ως ασυνήθιστα χαμηλή προσφορά οικονομικού φορέα, αναφερόμενα με συγκεκριμένο και ειδικό τρόπο, πληρούν τις προϋποθέσεις υπαγωγής στην εν λόγω έννοια (πρβλ. ΕΑ ΣΤΕ 866/2008 και ΔΕΦΑΘ 217/2013 αναφορικά με την ερμηνεία της οικείας έννοιας υπό το προϊσχύον καθεστώς ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων). Επομένως, αποδεικνύεται ειδικώς και ορισμένως με την προσκόμιση στοιχείων, μεταξύ άλλων και προσφορών με έκπτωση, σε παρόμοιους διεξαχθέντες διαγωνισμούς (89/2008 Πράξη Ελεγκτικού Συνεδρίου).

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

31.Επειδή για την τεκμηρίωση της προσφερόμενης τιμής, οι οικονομικοί φορείς οφείλουν να αποδείξουν με κάθε πρόσφορο τρόπο, και – ενδεικτικώς, αλλά όχι αποκλειστικώς – με αναφορά στα στοιχεία της παρ. 2 του άρθρου 88 Ν. 4412/2016 την σοβαρότητα και την φερεγγυότητα των προσφορών τους σε σχέση με την συγκεκριμένη υπό ανάθεση σύμβαση (βλ. ΔΕΕ C–568/13, 18.12.2014, *Azienda Ospedaliero-Universitaria di Careggi-Firenze* EU:C:2014:2466, σκ. 50, C- 599/10, 29.03.2021, *AE SAG ELV Slovensko* κ.λπ., EU:C:2012:191, σκέψεις 29 και 30). Και ναι μεν τα στοιχεία του άρθρου 88 παρ. 2 Ν. 4412/2016 αναφέρονται ενδεικτικά, και όχι περιοριστικά, τούτο, όμως, δεν σημαίνει ότι οι οικονομικοί φορείς δεν υποχρεούνται να τεκμηριώσουν την προσφερόμενη τιμή με στοιχεία κρίσιμα σε σχέση με την συγκεκριμένη σύμβαση, και όχι με την εν γένει επιχειρηματική τους δραστηριότητα ή με προηγούμενες διαγωνιστικές διαδικασίες (πρβλ. ΔΕΕ *Slovensko*, ο.π., σκ. 30, ΔΕφΑθ 120/2020). Περαιτέρω, στις περιπτώσεις αυτές, απαιτείται η ανάπτυξη μεταξύ της αναθέτουσας αρχής και του διαγωνιζομένου ενός ουσιαστικού διαλόγου, ο οποίος πρέπει να λαμβάνει χώρα σε χρόνο κατάλληλο, ήτοι κατά την αξιολόγηση των προσφορών και πριν τη λήψη της απόφασης για την ανάθεση της σύμβασης, με σκοπό την αποτροπή αυθαίρετων εκτιμήσεων της αναθέτουσας αρχής και τη διασφάλιση πραγματικού ανταγωνισμού μεταξύ των υποψηφίων αναδόχων. Στο πλαίσιο αυτό, δεν αποκλείεται, μετά την αρχική εκτίμηση των απαντήσεων των οικονομικών φορέων, να κληθούν αυτοί εκ νέου, με νέα και συγκεκριμένη πρόσκληση της αναθέτουσας αρχής, να αιτιολογήσουν τα σημεία των προσφορών τους που εξακολουθούν να της προκαλούν αμφιβολίες (πρβλ. ΣΤΕ 199/2021). Η αναθέτουσα αρχή οφείλει να αξιολογήσει το σύνολο των υποβαλλόμενων στοιχείων και να κρίνει επ’ αυτών με αιτιολογημένη κρίση, πριν την απόφασή της για την αποδοχή ή την απόρριψη της προσφοράς. Εκ τούτων παρέπεται ότι η αξιολογική κρίση ως προς τις παρασχεθείσες εξηγήσεις επί της εκάστοτε κατατεθείσας προσφοράς διαγωνιζομένου πρέπει να γίνεται πρωτογενώς από την αναθέτουσα αρχή, η οποία οφείλει να προβεί σε ευρύ έλεγχο ουσίας των ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών, ενώ οι κρίσεις της υπόκεινται σε έλεγχο αιτιολογίας από τα αρμόδια όργανα, όπως εν προκειμένω η ΕΑΔΗΣΥ (πρβλ. ΕΛΣυν Μειζ. 804/2018).

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

32. Επειδή η αναθέτουσα αρχή πρέπει να κρίνει εάν όντως συντρέχουν στην προκειμένη περίπτωση οι ευνοϊκές εκείνες συνθήκες υπό τις οποίες αυτός μπορεί να εκτελέσει το έργο και οι οποίες πράγματι δικαιολογούν την οικονομία που ο προσφέρων προβάλλει ότι επιτυγχάνει με την συνδρομή τους, ώστε τελικώς να αξιολογηθεί ως αιτιολογημένη με τα αποδεικνυόμενα μεγέθη η υποβαλλόμενη προσφορά του (πρβλ ΔΕΕ απόφαση της 29ης Μαρτίου 2012, C-599/10, *Slovensko*, σκέψεις 28-34, απόφαση της 23ης Απριλίου 2009, C-292/07, *Επιτροπή κατά Βελγίου*, σκέψεις 159-161, απόφαση της 27ης Νοεμβρίου 2001, C-285/99, και C286/99, *Lombardini και Mantovani*, σκέψεις 51 έως 59 και 82 έως 85(καθώς και προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα σημεία 48 έως 51), απόφαση της 22ας Ιουνίου 1989, C-103/88, *Fratelli Constanzo*, σκέψεις 18-20, ΣΤΕ 197/2015, πρβλ Ε.Σ. αποφ. VI Τμ. 1725, 1724, 1723/2012).

33. Επειδή, η δικαιολόγηση αυτής της δυνατότητας εκτίμησης των αναθετουσών αρχών δεν συνεπάγεται την απεριόριστη άσκηση διακριτικής ευχέρειας κατά την εκτίμηση αλλά και την ενδεχόμενη απόρριψη των ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών και οι αποφάσεις τους θα πρέπει να καθοδηγούνται από τις γενικές αρχές των οδηγιών για τις δημόσιες συμβάσεις και της ΣΛΕΕ και να τηρούν τις γενικές αρχές δικαίου και ιδίως την αρχή της νομιμότητας και της χρηστής διοίκησης. Ειδικότερα, στο πεδίο των δημοσίων συμβάσεων σύμφωνα με το άρθρο 18 «Αρχές εφαρμοζόμενες στις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων» του ν. 4412/2016 (ομοίως άρθρο 18 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ), οι αναθέτουσες αρχές οφείλουν να καθοδηγούνται και από την αρχή απαγόρευσης των διακρίσεων και του ελεύθερου ανταγωνισμού. Εξάλλου, ακόμη και ελλείψει χαρακτηριστικών που δημιουργούν διακρίσεις, η αρχή του ελεύθερου ανταγωνισμού μπορεί να επιβάλει πρόσθετους περιορισμούς στην ικανότητα της αναθέτουσας αρχής να δέχεται ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές, εμποδίζοντάς την να το πράξει εάν η αποδοχή της ασυνήθιστα χαμηλής προσφοράς δημιουργεί ή ενισχύει στρέβλωση του ανταγωνισμού στην εν λόγω αγορά (Βλ. Dr Albert Sanchez Graells -Rejection of abnormally low and non-compliant tenders in EU public procurement: A comparative view on selected jurisdictions).

34. Επειδή, κατά πάγια νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, οι πράξεις διακριτικής ευχέρειας υπάγονται στην κατηγορία των φύσει

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

αιτιολογητέων πράξεων, δηλαδή εκείνων των οποίων ο έλεγχος είναι αδύνατος ή ατελής χωρίς την αναφορά των λόγων που τις στήριξαν [βλ. συναφώς Π. Δαγτόγλου, *Γενικό Διοικητικό Δίκαιο*, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2004, αρ. περ. 642 Β , Καψάλη, «Η αιτιολογία ως ουσιώδης τύπος των ατομικών διοικητικών πράξεων: μια υποβαθμισμένη διαδικαστική εγγύηση», *ΕφημΔΔ* 4/2010, σελ. 568 (σελ. 571 επ.). Ο, δε, επί της αιτιολογίας έλεγχος συνιστά γνήσιο έλεγχο της διακριτικής εξουσίας και «η διείσδυση του ελέγχου εντός της ουσιαστικής ορθότητας της αιτιολογίας και, επομένως, του πορίσματος που προέκυψε από την άσκηση της διακριτικής εξουσίας, δεν σημαίνει έλεγχο της σκοπιμότητας αυτού, αλλά αναζήτηση της ενδεχόμενης ασυμφωνίας αυτού προς τα άκρα όρια της διακριτικής εξουσίας» (βλ. Μ. Στασινόπουλο, *Δίκαιον των Διοικητικών Πράξεων*, Αθήνα, 1982, σελ. 341 και σελ. 381).

35.Επειδή, η αιτιολογία είναι, γενικά, η αναφορά των κανόνων δικαίου που ρυθμίζουν την έκδοση της διοικητικής πράξης και της ερμηνείας τους, της διαπίστωσης ότι συντρέχουν οι πραγματικές και νομικές καταστάσεις ενόψει των οποίων επιβάλλεται ή επιτρέπεται η έκδοση της πράξης κατ' εφαρμογή των κανόνων αυτών, τη διαπίστωση της συνδρομής και την εκτίμηση των σχετικών πραγματικών περιστατικών, καθώς και των σκέψεων του διοικητικού οργάνου που οδήγησαν στην έκδοση ή την άρνηση της έκδοσης της διοικητικής πράξης (βλ. σχετικά <https://www.pnevdedou.gr>). Σύμφωνα με το άρθρο 17 παρ. 2 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, το οποίο συμπυκνώνει στη διατύπωσή του την προϋπάρχουσα, μακρά νομολογιακή παράδοση σχετικά με το ζήτημα, η αιτιολογία πρέπει να είναι σαφής, ειδική και επαρκής και να προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου. Η αιτιολογία είναι σαφής όταν καταγράφονται με διαυγή τρόπο οι σκέψεις του διοικητικού οργάνου, με τη χρήση των κατάλληλων διατυπώσεων επί τη βάσει των κανόνων της νεοελληνικής γλώσσας σε επίπεδο γραμματικής και συντακτικού (λεκτική λειτουργία). Στη διοικητική πράξη πρέπει να γίνεται μνεία συγκεκριμένων στοιχείων που στηρίζουν το συμπέρασμά της (ορισμένος χαρακτήρα της αιτιολογίας, ΣτΕ 3692/2001, 4223/2000). Δεν πρέπει να περιορίζεται στην επανάληψη στερεότυπων εκφράσεων που προέρχονται από τον νόμο που διέπει την υπόθεση (ΣτΕ 2584/2001) ούτε να στηρίζεται σε αντιφατικά στοιχεία (ΣτΕ 941/1989, Ολ 3158/1976). Η αιτιολογία είναι ειδική όταν δεν είναι γενική

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

και αόριστη, όταν, δηλαδή, όλα τα στοιχεία της αναφέρονται στη συγκεκριμένη περίπτωση που ρυθμίζεται με την πράξη. Πρόσθετα ποιοτικά χαρακτηριστικά της ειδικότητας σε σχέση με τη σαφήνεια εντοπίζονται όταν ανακύπτει η ανάγκη να διατυπώσει το διοικητικό όργανο πρόσθετες σκέψεις. Επομένως, στοιχεία της αιτιολογίας αποτελούν το νόμιμο έρεισμα της πράξης, δηλαδή, η αναφορά των απρόσωπων κανόνων δικαίου που προβλέπουν την έκδοσή της, η τυχόν ερμηνεία τους, οι νόμιμες προϋποθέσεις που έχουν διαπιστωθεί, η ουσιαστική εκτίμηση των πραγματικών καταστάσεων, ο τυχόν απαιτούμενος νομικός χαρακτηρισμός τους καθώς και τα κριτήρια και οι σκέψεις του διοικητικού οργάνου σχετικά με την άσκηση της διακριτικής ευχέρειας. Μόνο στην περίπτωση διαπίστωσης έλλειψης των ως άνω στοιχείων, η προσβαλλόμενη απόφαση θα ήταν ανατιμολογήσιμη ή δεν θα είχε νόμιμη αιτιολογία (βλ. Ε. ΣΠΗΛΙΩΤΟΠΟΥΛΟ, *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*, Τόμ. 2, 13η έκδ., ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, αριθμ. 516-518). Πράξη, δε, που δεν έχει εξετάσει ουσιώδη ισχυρισμό που υποβλήθηκε είναι ανεπαρκώς αιτιολογημένη (ΣτΕ 2418/1976, 1061/1981). Σε κάθε περίπτωση, με την αιτιολογία η Διοίκηση αποδεικνύει ότι είναι αμερόληπτη και χρηστή και ότι τηρεί την αρχή της νομιμότητας ενώ παράλληλα παρέχεται στους μεν ενδιαφερομένους η δυνατότητα να ασκήσουν τα δικαιώματά τους, στον δε δικαστή να ασκήσει τον δικαστικό έλεγχο, συμβάλλοντας στη διασφάλιση αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας (βλ. απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2011, Ευρωπαϊκή Δυναμική κατά ΕΤΕπ, Τ 461/08, ΕΥ:Τ:2011:494, σκέψη 122, και αποφάσεις της 25ης Φεβρουαρίου 2003, *Strabag Benelux κατά Συμβουλίου*, Τ 183/00, ΕΥ:Τ:2003:36, σκέψη 55, της 24ης Απριλίου 2013, *Ευρωπαϊκή Δυναμική κατά Επιτροπής*, Τ 32/08, μη δημοσιευθείσα, ΕΥ:Τ:2013:213, σκέψη 37, και της 28ης Ιουνίου 2016, *AF Steelcase κατά EUIPO*, Τ 652/14, μη δημοσιευθείσα, ΕΥ:Τ:2016:370, σκέψη 43).

36.Επειδή, επομένως, η αναθέτουσα αρχή οφείλει να αιτιολογήσει πλήρως και ειδικώς την απόφασή της, βασιζόμενη στην φερεγγυότητα της προσφοράς και στην ανάπτυξη ανταγωνισμού. Η αιτιολόγηση πρέπει να προσδιορίζει συγκεκριμένα τα σημεία που κρίνει ανεπαρκή ή ανακριβή. Αν παρά τις εξηγήσεις που παρέχει ο διαγωνιζόμενος, η προσφορά εγκυμονεί κινδύνους για την μη εκτέλεση της σύμβασης, πρέπει να απορριφθεί, (βλ. Δ. Ράικος ο.π. σελ. 867). Το τελικό βάρος δικαιολόγησης της αδικαιολόγητα

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

χαμηλής προσφοράς το φέρει ο προσφέρων διότι τα στοιχεία αυτά συνδέονται με την επιχειρηματική του πολιτική και βρίσκονται στην δική του σφαίρα επιρροής. Συναφώς, έχει κριθεί ότι προκειμένου να θεωρηθεί πλήρης η αιτιολόγηση *«πρέπει να ενσωματώνονται σε αυτή όλες οι δαπάνες που προκύπτουν από τις τεχνικές πτυχές της προσφοράς»* (βλ ΑΕΠΠ 336/2018, σκ 38).

37. Επειδή, κατά την πάγια νομολογία επί του προϊσχύοντος νομικού πλαισίου, σε περίπτωση που διαγωνιζόμενος προβάλλει ενώπιον της αναθέτουσας αρχής ειδικούς και συγκεκριμένους ισχυρισμούς περί υποβολής υπερβολικά χαμηλής προσφοράς εκ μέρους άλλου διαγωνιζομένου, γεννάται υποχρέωση της αναθέτουσας αρχής να απαντήσει με πλήρη, ειδική και σαφή αιτιολογία επί αυτών, αφού ζητήσει διευκρινίσεις από τον διαγωνιζόμενο που φέρεται να έχει υποβάλει την ασυνήθιστα χαμηλή προσφορά (βλ. ΣΤΕ 4249/2010, 3546/2009, ΕπΑνΣΤΕ 295/2011, 1260, 41/2010, 815, 747, 127/2009, 1079, 1069/2009, Αριθμός απόφασης: 171/2019 61 866, 187, 45/2008, ΔΕφΑθ (ακυρωτικό) 1528/2014, και Ε.Σ. VI Τμ. 70/2012, 3202, 2235, 2234, 2232, 2090, 584/2011, 3678, 3355, 3134/2009).

38. Επειδή, έχει κριθεί (βλ. ΕΑ ΣΤΕ 769/2005, σκ. 10, 280/2005, σκ. 8, 279/2005, σκ. 8, ΔΕφΑθ 252/2020, σκ. 17, ΔΕφΠατρών 9/2022, πρβλ. ΕΑ ΣΤΕ 208/2020, σκ. 12) ότι ο βάσει των τυχόν εγκυκλίων, και εν προκειμένω της Εγκυκλίου 9/2017 του Υπουργού ΥΠΟΜΕ, υπολογισμός των απαιτούμενων για την κατασκευή του υπό ανάθεση έργου δαπανών δεν έχει την έννοια ότι, κατά την αιτιολόγηση προσφοράς που εμφανίζεται εκ πρώτης όψεως ως ασυνήθιστα χαμηλή, αποκλείεται η εκ μέρους διαγωνιζομένου επίκληση και απόδειξη της συνδρομής για την επιχείρησή του ειδικών συνθηκών αναφορικά με την εγκατάσταση και την λειτουργία του συγκεκριμένου εργοταξίου, εν όψει των οποίων η δαπάνη εκτέλεσης του συγκεκριμένου έργου είναι μικρότερη (ή και μεγαλύτερη) από αυτή που θα προέκυπτε από την εφαρμογή των συντελεστών της Εγκυκλίου. Στην ίδια, άλλωστε, την Εγκύκλιο αναφέρεται ότι *«πρόκειται για μια πρώτη, αδρή προσέγγιση για την κατανομή των επιμέρους ποσοστών του εμμέσου κόστους του έργου δηλαδή των Γενικών Εξόδων και ενός ευλόγου προσδοκώμενου Εργολαβικού Οφέλους (ΓΕ&ΟΕ). Η θεώρηση έγινε με κάποιες 'μέσες' συνθήκες δηλαδή έργο προϋπολογισμού της τάξεως*

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

1.000.000 συμβατικής διάρκειας 12 μηνών. Επιλέχθηκε να δοθεί η 'μέση' θεώρηση με μια συγκεκριμένη τιμή όπως είναι η προσέγγιση του ν. 4412/2016 (άρθρο 53 παρ. 7.θ), έναντι παράθεσης εύρους διακύμανσης τιμών και ποσοστών (π.χ. για κάλυψη ειδικών συνθηκών και καταστάσεων, γεωγραφικές παράμετροι, κατηγοριοποίηση έργων με βάση τον προϋπολογισμό, τη λειτουργία (ΟΔΟ, ΛΙΜ, ΥΔΡ) κ.α.)... Προτείνεται το όλο ζήτημα να εξεταστεί και να αποτελέσει αντικείμενο της σύνταξης του Κανονισμού Αναλυτικών Τιμολογίων. Επιπλέον θα πρέπει να επαναδιατυπωθούν οι γενικοί όροι των περιγραφικών τιμολογίων για τα οποία ήδη γνωμοδότησε το Συμβούλιο, μετά την οριστικοποίηση του παρόντος», διατυπώνεται, δηλαδή, σαφώς από το εκδόν όργανο ότι οι συντελεστές της αναφέρονται σε κατά προσέγγιση στοιχεία κόστους βάσει μίας συγκεκριμένης υπόθεσης εργασίας (έργο προϋπολογισμού 1.000.000,00 ευρώ διάρκειας 12 μηνών), και όχι σε συντελεστές υποχρεωτικής εφαρμογής για την ανάλυση του ΓΕ&ΟΕ μίας έκαστης συγκεκριμένης σύμβασης κατασκευής δημοσίου έργου. Επομένως, η προαναφερθείσα Εγκύκλιος 9/2017 του Υπουργού ΥΠΟΜΕ δεν θεσπίζει υποχρεωτικό κανόνα δικαίου για την σύνταξη των προσφορών, οι δε διαγωνιζόμενοι μπορούν να υπολογίσουν με διαφορετικό τρόπο τα οικεία μεγέθη, ενόψει των εκάστοτε ιδιαιτεροτήτων και συνθηκών κάθε έργου, υπολογισμός που τελεί, σε κάθε περίπτωση και σύμφωνα με όσα έγιναν ερμηνευτικά δεκτά σε προηγούμενη σκέψη (βλ. ανωτέρω σκέψη 36), υπό την κρίση της αναθέτουσας αρχής κατά την αξιολόγηση της οικονομικής προσφοράς. Αντίθετη ερμηνεία θα ερχόταν σε αντίθεση με την υποχρέωση των διαγωνιζομένων να εξηγήσουν την προσφερόμενη τιμή σε σχέση με τις πραγματικές συνθήκες (τοπικές, χρονικές, τεχνικές κ.λπ.) και τις ιδιαιτερότητες του υπό ανάθεση έργου επί τη βάση επίκαιρων σχετικών στοιχείων, προκειμένου να είναι δυνατή η εκτίμηση της σοβαρότητας και της φερεγγυότητας των οικονομικών προσφορών, εντέλει δε και της επάρκειας των προσφερόμενων τιμών για την εκτέλεση της σύμβασης.

39. Επειδή η προσφεύγουσα στην υπό εξέταση προσφυγή της υποστηρίζει ειδικότερα ότι, ως προς το κόστος ασφαλιστικής κάλυψης του έργου, ενώ ο ανάδοχος υποχρεούται να ασφαλίσει το έργο τόσο με ασφαλιστήριο συμβόλαιο αστικής ευθύνης έναντι τρίτων όσο και με

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

ασφαλιστήριο συμβόλαιο κατά παντός κινδύνου, ο παρεμβαίνων στην αιτιολόγησή του δεν εφάρμοσε το ποσοστό της εγκυκλίου 9/2017 όσον αφορά την δαπάνη ασφάλισης του έργου ενώ τα επικαλούμενα ασφαλιστήρια συμβόλαια καλύπτουν μόνο την αστική ευθύνη έναντι τρίτων και όχι την ασφάλιση κατά παντός κινδύνου, ισχυρισμό που δεν αντικρούει ούτε η αναθέτουσα αρχή ούτε ο παρεμβαίνων.

40. Επειδή το Τεύχος της Ειδικής Συγγραφής Υποχρεώσεων (Ε.Σ.Υ.) προβλέπει ότι: «8.5 Ασφάλιση Έργου

Ο Ανάδοχος οφείλει - με μέριμνα και δαπάνη του - να συνάψει ασφαλιστικές συμβάσεις που να καλύπτουν κατ' ελάχιστον τις ασφαλίσεις (πρόσωπα και αντικείμενα ασφάλισης) που αναφέρονται στο παρόν άρθρο. Τα έργα των οποίων ο προϋπολογισμός, χωρίς τον Φ.Π.Α., υπερβαίνει το ποσό των πεντακοσίων χιλιάδων (500.000) ευρώ ασφαρίζονται υποχρεωτικά. Το ασφαλιστήριο συμβόλαιο προσκομίζεται σε κάθε περίπτωση υποχρεωτικά πριν την υπογραφή της σύμβασης, σύμφωνα με όσα ορίζονται στα έγγραφα της σύμβασης [...] Ασφάλιση του έργου " ΚΑΤΑ ΠΑΝΤΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ"

Ασφάλιση έναντι υλικών ζημιών

Ο Ανάδοχος υποχρεούται να ασφαλίσει πλήρως "κατά παντός κινδύνου" και σύμφωνα με τους όρους των Συμβατικών Τευχών του έργου, την Ελληνική και Κοινοτική Νομοθεσία, τη συνολική αξία του υπό κατασκευήν Έργου όπως αυτή θα έχει προσδιορισθεί στο τεύχος της ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ του. Η υποχρέωση αυτή ισχύει και για τις τυχόν περαιτέρω αναπροσαρμογές του αρχικού Συμβατικού Ποσού.

Η ασφαλιστική κάλυψη θα παρέχεται έναντι οποιασδήποτε απώλειας, ζημίας, ή καταστροφής, μερικής ή ολικής, που οφείλεται ή προκαλείται από οποιοδήποτε λόγο ή αιτία, όπως απεργίες, κοινωνικές ταραχές, τρομοκρατικές ενέργειες, δολιοφθορές, κακοτεχνίες, λανθασμένη μελέτη ή/και κατασκευή, ελαττωματικά υλικά (manufacturer's risk), τυχαία περιστατικά (φωτιά, ανθρώπινο λάθος κλπ), λανθασμένη εργασία, ελλιπή συντήρηση, κακή λειτουργία του έργου κλπ. Επίσης η ασφαλιστική κάλυψη θα παρέχεται για:

• Βλάβες / καταστροφές που προέρχονται από δυσμενείς καιρικές συνθήκες έστω και εξαιρετικά σπάνιας εμφάνισης.

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

• Βλάβες/ καταστροφές από σεισμούς και άλλα συναφή με το Έργο ατυχήματα και ζημιογόνα συμβάντα.

• Όμοια θα παρέχεται ασφαλιστική κάλυψη για τα Πάσης Φύσεως Υλικά από τη παραλαβή τους μέχρι την ενσωμάτωσή τους στο Έργο.

• Το ασφαλιστήριο θα καλύπτει και την περίοδο υποχρεωτικής Συντήρησης του Έργου. Η διάρκεια της ασφάλισης αρχίζει με την υπογραφή της Σύμβασης και λήγει με την Οριστική Παραλαβή του Έργου.

Η ασφαλιστική κάλυψη είναι αποδεκτό να μη περιλαμβάνει ζημιές (οι οποίες εξαιρούνται διεθνώς) προκαλούμενες από τις ακόλουθες - και μόνο αυτές- αιτίες.

• ανταρτική δράση, πόλεμο, εισβολή εχθρικής δύναμης στη χώρα, εμφύλιο πόλεμο, στασίαση ή κατάλυση της συνταγματικής τάξης της χώρας.

• Ιονισμό, ακτινοβολία ή μόλυνση ραδιενέργειας από πυρηνικό καύσιμο ή κατάλοιπα από καύση πυρηνικού καυσίμου.

• ωστικά κύματα προκληθέντα από αεροπλάνο ή άλλα ιπτάμενα αντικείμενα κινούμενα με ταχύτητα ίση προς την ταχύτητα του ήχου, ή με υποηχητική ταχύτητα.

• πρόστιμα ή / και ποινικές ρήτρες.

Ο Ανάδοχος υποχρεούται, σε ετήσια βάση, να ζητεί από τους ασφαλιστές του, την αναπροσαρμογή του ύψους της παραπάνω ασφαλιστικής κάλυψης, σύμφωνα με την πραγματική αξία του Έργου. Στην ασφαλιστική σύμβαση θα περιλαμβάνεται όρος ότι οι ασφαλιστές παραιτούνται του δικαιώματος της υπασφάλισης.

Με το ίδιο ασφαλιστήριο θα καλύπτονται "κατά παντός κινδύνου" και οι μόνιμες ή / και προσωρινές εργοταξιακές εγκαταστάσεις και η τυχόν "παρακείμενη περιουσία" καθώς επίσης και ο πάσης φύσεως εξοπλισμός στην περιοχή του Έργου, που θα χρησιμοποιηθεί για το Έργο, σύμφωνα με σχετική περιγραφή τους από τον Ανάδοχο.

Ασφάλιση αστικής ευθύνης έναντι τρίτων

Με την ασφάλιση αυτή θα καλύπτεται η "ΑΣΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ" του Αναδόχου έναντι Τρίτων και οι ασφαλιστές θα υποχρεούνται να καταβάλουν αποζημιώσεις σε Τρίτους για σωματικές βλάβες ή θάνατο, ψυχική οδύνη ή ηθική βλάβη και για υλικές ζημιές σε πράγματα, ακίνητα ή κινητά ή και ζώα, που προξενούνται καθ' όλη τη διάρκεια της Περιόδου Μελετών - Κατασκευών

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

και Περιόδου Συντήρησης εξαιτίας των εργασιών κατασκευές, συντήρησης, επισκευής, αποκατάστασης ζημιών του Έργου και διαφόρων άλλων ρυθμίσεων, οποτεδήποτε γίνονται αυτές, και εφόσον εκτελούνται στα πλαίσια των συμβατικών υποχρεώσεων του Αναδόχου. Το αντικείμενο της ασφάλισης περιλαμβάνει και την αστική ευθύνη έναντι τρίτων για λόγους μη εφαρμογής των Περιβαλλοντικών Όρων και πρόκλησης υποβάθμισης του Περιβάλλοντος κατά την διάρκεια της κατασκευής, σύμφωνα με τις διατάξεις του Νόμου 1650/86 για την προστασία του Περιβάλλοντος.

Θα καλύπτονται επίσης και ζημιές σε όμορες ιδιοκτησίες /εγκαταστάσεις[...]».

41.Επειδή, σύμφωνα με τα στοιχεία του φακέλου, στην αιτιολόγηση της προσφοράς του ο παρεμβαίνων αναφέρει ότι: «*Η εταιρεία προτίθεται να εκδώσει εγγυητική καλής εκτέλεσης του έργου από το ΤΜΕΔΕ το οποίο από το 2019 και μετά παρέχει στους πιστούχους του αδαπάνως μαζί με την εγγυητική επιστολή καλής εκτέλεσης και ασφαλιστήριο του έργου ανώτατου ποσού κάλυψης 4.000.000,00 €. Επιπρόσθετα διαθέτω Ετήσια Ασφαλιστική κάλυψη έργων 2.000.000,00 € από την ... . που υπερκαλύπτουν την απαίτηση της ΕΣΥ για το συγκεκριμένο έργο. Συνεπώς κόστος ασφάλισης έργου: μηδέν*». Το δε ασφαλιστήριο συμβόλαιο την ... που επισυνάπτει με την αιτιολόγηση της προσφοράς του ο παρεμβαίνων αφορά μόνο σε ασφάλιση αστικής ευθύνης έναντι τρίτων και όχι σε ασφάλιση κατά παντός κινδύνου, ενώ, ως ρητώς αναγράφει, εξαιρείται από το υπόψη ασφαλιστήριο συμβόλαιο η κάλυψη οποιασδήποτε απώλειας ή ζημιάς στο ίδιο το έργο, τον οικοδομικό ή μηχανολογικό εξοπλισμό του έργου, η κάλυψη οποιασδήποτε απώλειας ή ζημιάς από εργοδοτική ευθύνη, από επαγγελματική ευθύνη ή ευθύνη προϊόντος.

42. Επειδή, σύμφωνα με τα ως άνω διαλαμβανόμενα, προκύπτει ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8.5 της ΕΣΥ, πλην της ασφάλισης αστικής ευθύνης έναντι τρίτων, απαιτείται και ασφάλιση κατά παντός κινδύνου, όπως π.χ. για τον μηχανολογικό εξοπλισμό που θα χρησιμοποιηθεί στην κατασκευή του έργου ή π.χ. για οποιαδήποτε απώλεια, ζημία ή καταστροφή - μερική ή ολική - που οφείλεται ή προκαλείται από κακοτεχνίες, λανθασμένη κατασκευή/εργασία, ελαττωματικά υλικά κλπ, ήτοι καλύψεις που δεν περιλαμβάνονται στο ασφαλιστήριο συμβόλαιο που επισύναψε ο

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

παρεμβαίνων με την αιτιολόγηση της προσφοράς του. Οι δε ασφαλιστικές καλύψεις που παρέχει το Ταμείο Μηχανικών Εργοληπτών Δημοσίων Έργων (ΤΜΕΔΕ), τις οποίες επικαλείται ο παρεμβαίνων, σύμφωνα και με την από 01/12/2021 τελευταία σχετική ανακοίνωση του Ταμείου (βλ. <https://tmede.gr/blog/2021/12/01/%cf%84%ce%bc%ce%b5%ce%b4%ce%b5-%ce%bd%ce%ad%ce%b5%cf%82-%ce%b1%cf%83%cf%86%ce%b1%ce%bb%ce%b9%cf%83%cf%84%ce%b9%ce%ba%ce%ad%cf%82-%ce%ba%ce%b1%ce%bb%cf%8d%cf%88%ce%b5%ce%b9%cf%82-%ce%b3%ce%b9%ce%b1/>), αφορούν μόνο σε ασφάλιση αστικής ευθύνης έναντι τρίτων και όχι σε ασφάλιση κατά παντός κινδύνου, και πάντως, με μειωμένο κόστος ασφαλίσεων και όχι μηδενικό, ως αβασίμως υποστηρίζει ο παρεμβαίνων. Επομένως, ο οικείος ισχυρισμός της προσφυγής πρέπει να γίνει δεκτός ως βάσιμος (βλ. την από 23/11/2022 έκθεση του Ειδικού Επιστήμονα ειδικότητας Πολιτικών Μηχανικών της ΕΑΔΗΣΥ, Γεωργίου – Βασιλείου Ελευθεριάδη, σελ. 2-6 με το αυτό περιεχόμενο).

43. Επειδή η προσφεύγουσα, ως προς το προσωπικό γενικής επιστάσεως, υποστηρίζει ότι ενώ ο ανάδοχος, εκτός από τον Προϊστάμενο του εργοταξιακού γραφείου, θα πρέπει να στελεχωσει το εργοτάξιο του και με υπεύθυνο χρονικού προγραμματισμού, και υπεύθυνο ποιότητας του έργου και υπεύθυνο υγιεινής και ασφάλειας καθώς και ότι ο Προϊστάμενος του εργοταξιακού γραφείου μπορεί να ασκεί παράλληλα και καθήκοντα υπευθύνου ποιότητας έργου, από το υποβληθέν με την αιτιολόγηση οργανόγραμμα του παρεμβαίνοντος προκύπτει ότι δεν θα στελεχωσει το εργοτάξιο ούτε με υπεύθυνο χρονικού προγραμματισμού και ελέγχου προόδου του έργου, ούτε με υπεύθυνο υγιεινής και ασφάλειας και ότι είναι αδύνατον ο ίδιος να έχει μόνιμη παρουσία στο έργο, καθώς όπως ο ίδιος αναφέρει στην αιτιολόγηση του το έργο θα εκτελεσθεί παράλληλα με αντίστοιχα έργα σε πληθώρα Δήμων εντός αλλά και εκτός της Αττικής. Σε αντίθεση με την αναθέτουσα αρχή που δεν αναφέρει κάτι σχετικά στις απόψεις της, ο παρεμβαίνων στην παρέμβασή του υποστηρίζει ότι λόγω της εξειδίκευσης του στον τομέα κατασκευής αθλητικών δαπέδων και εγκαταστάσεων γενικότερα, δύναται να αναλάβει περισσότερα καθήκοντα από αυτά που προβλέπονται στην ΕΣΥ και ότι σε περίπτωση που η

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

αναθέτουσα αρχή το απορρίψει, θα αναπροσαρμόσει το οργανόγραμμα του Έργου.

44. Επειδή, σύμφωνα με το Τεύχος της Ειδικής Συγγραφής Υποχρεώσεων (Ε.Σ.Υ.), προβλέπεται ότι: « [...] Αναλυτικότερα, ισχύουν οι κανονισμοί και προδιαγραφές που ορίζονται κατωτέρω, όπως διορθώθηκαν, συμπληρώθηκαν, τροποποιήθηκαν και ισχύουν σήμερα: [...] Δ) Οι Κανονισμοί, τα Πρότυπα, οι Τεχνικές Προδιαγραφές, και οι άλλες διατάξεις (νόμοι, διατάγματα, υπουργικές αποφάσεις, εγκύκλιοι κτλ.) όπως διορθώθηκαν – συμπληρώθηκαν - τροποποιήθηκαν και ισχύουν σήμερα. Ενδεικτικά και όχι περιοριστικά αναφέρονται: [...]

- Ο Ν. 3850/2010 «Κύρωση του Κώδικα νόμων για την υγεία και την ασφάλεια των εργαζομένων» [...] Σε περίπτωση ασυμφωνίας στο περιεχόμενο ενός εκ των συμβατικών τευχών και των ισχυόντων κανονισμών και προδιαγραφών, θα εφαρμόζονται οι ισχύοντες κανονισμοί και προδιαγραφές καθώς και κάθε άλλη διάταξη που θα ισχύει κατά την ημερομηνία δημοσίευσης της Περίληψης Διακήρυξης της Δημοπρασίας και ο ανάδοχος είναι υποχρεωμένος να συμμορφωθεί χωρίς αντιρρήσεις και χωρίς να δικαιούται να προβάλει οποιαδήποτε απαίτηση για αποζημίωση από αυτήν την αιτία [...]

4.6 Διεύθυνση έργου από την πλευρά του αναδόχου

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 139 του Ν.4412/2016, όπως ισχύει σήμερα, η διεύθυνση των έργων από την πλευρά του αναδόχου στους τόπους κατασκευής τους γίνεται από τεχνικούς που έχουν τα κατάλληλα προσόντα και είναι αποδεκτοί από την διευθύνουσα υπηρεσία.

Η επί του τόπου των έργων παρουσία τεχνικού στελέχους ή τεχνικού υπαλλήλου του αναδόχου είναι υποχρεωτική και ανάλογη με τη φύση και το μέγεθος του κατασκευαζόμενου έργου.

Η ελάχιστη τεχνική στελέχωση του εργοταξίου σε κάθε έργο καθορίζεται με απόφαση της αναθέτουσας αρχής ή του αναθέτοντος φορέα, στη διακήρυξη. [...]

5.5 Προσωπικό [...] Ειδικότερα ο Ανάδοχος εκτός από το διορισμό των υπεύθυνων του εργοταξιακού γραφείου (Άρθρο 4.6 της παρούσας), υποχρεούται να στελεχώσει μόνιμα τις εργοταξιακές του λειτουργίες με ειδικευμένο και έμπειρο προσωπικό, αναγκαίο επί τόπου του έργου για την επαρκή καθοδήγηση, παρακολούθηση και εκτέλεση του έργου.

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

Στο ανωτέρω προσωπικό, από το οποίο θα πρέπει υποχρεωτικά να καλύπτονται και οι αρμοδιότητες υπεύθυνου χρονικού προγραμματισμού και ελέγχου της προόδου του έργου, υπεύθυνου ποιότητας έργου και υπεύθυνου υγιεινής και ασφάλειας, θα περιλαμβάνονται απαραίτητα, κατ' ελάχιστον, και οι επιπλέον ειδικότητες που προβλέπονται.

Η Υπηρεσία δύναται κατά την απόλυτη κρίση της να ζητήσει την απομάκρυνση μέλους ή μελών του προσωπικού του Αναδόχου από το έργο, οπότε ο Ανάδοχος υποχρεούται να τους απομακρύνει και να τους αντικαταστήσει με άλλους, των οποίων ο διορισμός θα υπόκειται στους όρους της παρούσας παραγράφου. Επίσης, η Υπηρεσία μπορεί να διατάσσει τη στελέχωση του εργοταξίου με πρόσθετο προσωπικό, όποτε, κατά την κρίση της, γίνεται απαραίτητο.

Ρητά καθορίζεται ότι ο διορισμός των υπόψη προσώπων του Αναδόχου σε καμία περίπτωση δεν απαλλάσσει τον τελευταίο από τις ευθύνες και τις υποχρεώσεις του, ο δε Ανάδοχος παραμένει πάντοτε αποκλειστικά και εξ ολοκλήρου υπεύθυνος απέναντι στην Υπηρεσία.

Επίσης, μόνον η θέση υπεύθυνου ποιότητας έργου επιτρέπεται να καλυφθεί από τον προϊστάμενο του εργοταξιακού γραφείου του Αναδόχου ή τον αναπληρωτή του. Ο υπεύθυνος χρονικού προγραμματισμού και ελέγχου της προόδου του έργου πρέπει να είναι μηχανικός ή τεχνολόγος με γνώσεις χειρισμού λογισμικού χρονικού προγραμματισμού, με ενδεχόμενη περιοδική παρουσία επί τόπου του έργου, εφόσον απασχολείται μόνο στο αντικείμενο αυτό, ή με μόνιμη παρουσία εφόσον απασχολείται και σε άλλα αντικείμενα.

Ο υπεύθυνος υγιεινής και ασφάλειας συνιστάται να είναι τεχνικός επιπέδου γενικού εργοδηγού, ώστε αφενός να ευρίσκεται κυρίως στα εργοτάξια, σε στενή και ευθεία επαφή με το εργατοτεχνικό προσωπικό και αφετέρου να έχει την αρμοδιότητα και τη δικαιοδοσία να επιβάλλει τους σχετικούς κανόνες στους εργοδηγούς ειδικοτήτων, στους επιστάτες και στο λοιπό προσωπικό». Περαιτέρω, σύμφωνα με το άρθρο 12 του Ν.3850/2010 «Απαιτούμενο επίπεδο γνώσεων τεχνικού ασφάλειας» (ΦΕΚ Α' 84/02-06-2010) προβλέπονται τα εξής: «[...]5. Στις επιχειρήσεις που υπάγονται στις κατηγορίες Β' και Γ' του άρθρου 10 και απασχολούν λιγότερους από 50 εργαζομένους, επιτρέπεται να αναλάβει ο ίδιος ο εργοδότης τις υποχρεώσεις του τεχνικού ασφάλειας στην επιχείρησή του, όπως αυτές προβλέπονται στον

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

παρόντα κώδικα και στα κατ' εξουσιοδότησή του προεδρικά διατάγματα, εφόσον έχει τα προσόντα των περιπτώσεων α', β' ή γ' της παραγράφου 1 του άρθρου 11 και μία από τις ειδικότητες τεχνικών ασφάλειας, που σύμφωνα με το άρθρο 13 προβλέπονται για τον κλάδο οικονομικής δραστηριότητας που ανήκει η επιχείρηση του[...]], ενώ στο άρθρο 13 ότι: «Οι επιχειρήσεις υποχρεούνται να αναθέσουν καθήκοντα τεχνικού ασφάλειας σε άτομα με ειδικότητα από εκείνες που ορίζονται στον παρακάτω πίνακα: [...]

Α/Α ΚΛΑΔΟΙ	ΚΩΔΙΚΟΣ	ΕΠΙΤΡΕΠΟΜΕΝΕΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ	
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ		ΤΕΧΝΙΚΩΝ	
		ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ	

[...]

19	Δημόσια Έργα	504	Πτυχιούχοι Α.Ε.Ι. Πολιτικός Μηχανικός Αρχιτέκτων Μηχανικός Πτυχιούχοι Τ.Ε.Ι. Τμήματος Πολιτικών Έργων Υποδομής Τμήματος Πολιτικών Δομικών Έργων	ΕΠΙΠΛΕΟΝ Στον κλάδο Δίκτυα τηλεπικοινωνιών και Ηλεκτρικά Πτυχιούχοι Α.Ε.Ι. Μηχανολόγος Μηχανικός Ηλεκτρολόγος Μηχανικός Πτυχιούχοι Τ.Ε.Ι. Τμήματος Μηχανολογίας Τμήματος Ηλεκτρολογίας Τμήματος Αυτοματισμού Τμήματος Ηλεκτρονικής Τμήματος Ενεργειακής Τεχνικής [...]]».
----	--------------	-----	--	---

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

45. Επειδή, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, από το υποβληθέν με την αιτιολόγηση οργανόγραμμα του παρεμβαίνοντος προκύπτει ότι ο ίδιος θα αναλάβει: α) Την Γενική Διεύθυνση του έργου, β) Υπεύθυνος διαχείρισης ποιότητας, γ) Σύμβουλος Διοίκησης και Διαχείρισης λειτουργιών, δ) Σύμβουλος ποιότητας και Διευθυντής εκτέλεσης συμβάσεων - εργοταξιάρχης και γενικός επιστάτης. Ειδικότερα, ο παρεμβαίνων αναφέρει ότι: «2.2. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΣΤΟ ΕΡΓΟ

Ως έμπειρος μηχανικός δομικών έργων με πολυετή δραστηριότητα και ιστορικό μεγάλου πλήθους εκτελεσμένων συμβάσεων έως σήμερα, εκτελώ το μεγαλύτερο μέρος των εργασιών της εκάστοτε σύμβασης μόνος μου.

Για τη συγκεκριμένη σύμβαση οι παρακάτω εργασίες θα εκτελούνται από εμένα τον Μοσχοβίτη Παναγιώτη του Κοσμά, Μηχανικό Δομικών Έργων:

ο Θα είμαι συντονιστής του έργου και υπεύθυνος εκτέλεσης της σύμβασης

ο Θα εκτελέσω χρέη Εργοταξιάρχη και Τεχνικού Ασφαλείας-Συντονιστή ασφαλείας.

ο Θα διαπράξω έλεγχο διαχείρισης ποιότητας και διαχείριση προμηθειών καθώς και τη διαχείριση εγγράφων του έργου (σύνταξης αναλυτικών επιμετρήσεων - ΠΠΑΕ, λογαριασμών, σύνταξη ΣΑΥ-ΦΑΥ, μητρώου έργου κλπ.)».

46. Επειδή, σύμφωνα με τα ως άνω διαλαμβανόμενα, η ειδικότητα του παρεμβαίνοντος ως μηχανικού δομικών έργων του επιτρέπει να αναλάβει ως εργοδότης και τα καθήκοντα του Τεχνικού Ασφαλείας κατά την κατασκευή του έργου, ακόμη και αν στο Τεύχος της Ειδικής Συγγραφής Υποχρεώσεων υπάρχει η πρόβλεψη ότι μόνο η θέση υπεύθυνου ποιότητας έργου επιτρέπεται να καλυφθεί από τον προϊστάμενο του εργοταξιακού γραφείου δοθέντος ότι υπερисχύουν αυτής οι ισχύοντες κανονισμοί. Επιπλέον, μεταξύ των αρμοδιοτήτων του εργοταξιάρχη, περιλαμβάνεται και ο χρονικός προγραμματισμός και ο έλεγχος της προόδου του έργου, τα οποία επίσης αναλαμβάνει ο ίδιος ο παρεμβαίνων, ως δηλώνει στην αιτιολόγησή του, και τα οποία απαιτούν κατά το Τεύχος της ΕΣΥ την μόνιμη επί τόπου παρουσία του εφόσον απασχολείται και σε άλλα αντικείμενα. Ωστόσο, δεδομένης της ταυτόχρονης εκτέλεσης από πλευράς του και άλλων πολλών αντίστοιχων συμβάσεων σε πληθώρα δήμων της Ελληνικής Επικράτειας, για τα οποία

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

δεν κατατέθηκαν συγκεκριμένα στοιχεία περί της ανάγκης (ταυτόχρονης) στελέχωσης ή μη από πλευράς του ίδιου του Εργοδότη παρεμβαίνοντος, δεν είναι δυνατόν να εξαχθεί ασφαλές συμπέρασμα περί της μόνιμης παρουσίας επί τόπου του έργου, όταν και ο ίδιος ο παρεμβαίνων αναφέρεται χαρακτηριστικά σε πρωτοβουλία ανάληψης καθηκόντων περισσότερων εξ όσων προβλέπονται στην ΕΣΥ του έργου το οποίο έγκειται στην διακριτική ευχέρεια της Διευθύνουσας Υπηρεσίας να αποδεχθεί ή να απορρίψει, παραδοχή που αναγνωρίζει έμμεσα την υπέρβαση των προβλεπόμενων από το Τεύχος της Ειδικής Συγγραφής Υποχρεώσεων. Επομένως, ο ισχυρισμός της προσφεύγουσας περί μη ρεαλιστικής στελέχωσης του εργοταξίου και συγκέντρωσης όλων των επιτελικών αρμοδιοτήτων σε ένα πρόσωπο, αυτό του παρεμβαίνοντος, κρίνεται ως εν μέρει βάσιμος (βλ. την από 23/11/2022 έκθεση του Ειδικού Επιστήμονα ειδικότητας Πολιτικών Μηχανικών της ΕΑΔΗΣΥ, Γεωργίου – Βασιλείου Ελευθεριάδη, σελ. 7-10 με το αυτό περιεχόμενο). Συνακόλουθα βασίμως υποστηρίζει η προσφεύγουσα ότι ο παρεμβαίνων δεν απέδειξε μειωμένη δαπάνη σε σχέση με αυτήν που προκύπτει από την εφαρμογή των συντελεστών της εγκυκλίου που επέλεξε να επικαλεστεί ως προς την αιτιολόγηση του έμμεσου κόστους.

47. Επειδή η προσφεύγουσα στην υπό εξέταση προσφυγής της υποστηρίζει ότι ο παρεμβαίνων δεν απέδειξε ότι είναι ιδιοκτήτης φορητών και μηχανημάτων, ισχυρισμό που δεν αντικρούει ούτε η αναθέτουσα αρχή ούτε ο παρεμβαίνων.

48. Επειδή, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, στην αιτιολόγηση της οικονομικής του προσφοράς ο παρεμβαίνων επικαλείται ότι διαθέτει ιδιόκτητα οχήματα και μηχανήματα έργου (φορητά, φρέζα, σάρωτρο, διανομέας ασφάλτου “federal”, οδοστρωτήρας, διαστρωτήρας ασφάλτου “finisher” κλπ.), χωρίς ωστόσο να υποβάλλει στοιχεία που να αποδεικνύουν τη δυναμικότητα του ιδιόκτητου αυτού στόλου, όπως επίσης το κόστος αυτών υπολογίζεται μηδενικό («Δ/Υ»). Στοιχεία κόστους έχουν υποβληθεί μόνο για το εργατοτεχνικό προσωπικό, χωρίς συνυπολογισμό του κόστους των χειριστών των μηχανημάτων έργου, χωρίς συνυπολογισμό των λειτουργικών εξόδων των μηχανημάτων έργου (π.χ. καύσιμα, λιπαντικά, ανταλλακτικά, ελαστικά κλπ.) και χωρίς συνυπολογισμό τυχόν αποσβέσεων κεφαλαίου από το κόστος ιδιοκτησίας τα οποία εύλογα επιβαρύνουν το

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

κόστος του έργου (βλ. την από 23/11/2022 έκθεση του Ειδικού Επιστήμονα ειδικότητας Πολιτικών Μηχανικών της ΕΑΔΗΣΥ, Γεωργίου – Βασιλείου Ελευθεριάδη, σελ. 11-12 με το αυτό περιεχόμενο). Επομένως, σφάλλει η αναθέτουσα αρχή όταν στην προσβαλλόμενη αναφέρει ότι έκανε δεκτή την προσφορά του παρεμβαίνοντος διότι, μεταξύ άλλων, προσκομίζονται τα κόστη εργασίας και λειτουργίας μηχανημάτων στην αιτιολόγηση της προσφοράς του, ως βασίμως υποστηρίζει η προσφεύγουσα.

49. Επειδή στην υπό εξέταση προσφυγή της η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι δεν έπρεπε να γίνει αποδεκτή η αιτιολόγηση της προσφοράς του παρεμβαίνοντος διότι ο υπολογισμός του κόστους των μεταφορικών εξόδων είναι εσφαλμένος. Πιο συγκεκριμένα, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται αυτολεξεί ότι: «Ο προσωρινός ανάδοχος ... στην προσπάθειά του να αποφύγει να αναφέρει πόσα και ποια είναι τα ιδιόκτητα φορτηγά και ποιο το κόστος μεταφοράς γι' αυτά καθώς και ποια τα μη ιδιόκτητα και ποιο το κόστος μεταφοράς μ' αυτά συλλήβδην έθεσε ως κόστος μεταφοράς τα 80€/δρομολόγιο και ισχυρίζεται ότι για την εκτέλεση των εργασιών του άρθρου Α.Τ.1 και Α.Τ. 4 θα απαιτηθούν 90 δρομολόγια και έτσι καθορίζει το μεταφορικό κόστος σε 7.200 € (90 δρομολόγιο X 80,00 €/δρομολόγιο) [...]

Από τον προϋπολογισμό της Μελέτης η ποσότητα για την απόξεση του ασφαλικού τάπητα είναι 14.950 μ² και λόγω ότι το ΑΡΘΡΟ 4 αναφέρει ότι η ασφαλική στρώση κυκλοφορίας με χρήση κοινής ασφάλτου είναι συμπυκνωμένου πάχους 0,04 μ, υπολογίζουμε ότι και το πάχος του υφιστάμενου ασφαλικού τάπητα που θα αποξέσουμε είναι 0,04 μ, οπότε $14.950 \times 0,04 = 598 \mu^3$.

(α) Στην παράγραφο 6 του περιγραφικού Τιμολόγιου Έργων Οδοποιίας του Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. αναφέρεται ότι ο Συμβατικός Συντελεστής Συμπυκνώσεως για 1Μ³ ασφαλτόμιγμα μετρούμενο επί του αυτοκινήτου ή σε σωρό, δίνει 0,704 Μ³ συμπυκνωμένου υλικού, οπότε $1,00 \mu^3 / 0,704 = 1,42$ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΠΙΠΛΗΣΜΑ.

(β) Επίσης, στην παράγραφο 5 του περιγραφικού Τιμολόγιου Έργων Οδοποιίας του Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. αναφέρεται ότι το ειδικό βάρος του ασφαλτομίγματος επί αυτοκινήτου ή σε σωρούς είναι 1,70.

(γ) Τέλος, θεωρούμε ότι ένα φορτηγό τετραξονικό μπορεί να μεταφέρει 23,00 τόνους ανά δρομολόγιο.

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

Από (α), (β), (γ) έχουμε $598 \times 1,42 \times 1,70 = 1.443,57$ τόνους φρεζαρισμένου ασφαλικού τάπητα.

$1.443,57 / 23,00 = 62,76$, δηλαδή 63 δρομολόγια.

Για το ΑΡΘΡΟ 4 που αναφέρει ότι την εργασία για ασφαλική στρώση κυκλοφορίας με χρήση κοινής ασφάλτου συμπυκνωμένου πάχους 0,04 μ, θα προκύψει η ίδια ποσότητα δρομολογίων, δηλαδή σύνολο 126 δρομολόγια.

Ο ... υπολογίζει εσφαλμένα 90,00 δρομολόγια με κόστος 80,00€ έκαστος, σύνολο 7.200,00 €.

Με αυτόν το τρόπο υποβαθμίζει κατά 40% και συγκεκριμένα ($126,00 \times 80,00 = 10.080,00\text{€}$), μη νόμιμα το κόστος των δρομολογίων. Άρα επιπλέον επιβάρυνση 2.880,00 €».

50. Επειδή το Τιμολόγιο Μελέτης προβλέπει στις «ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ» ότι: «[...]Σε καμία περίπτωση δεν εφαρμόζεται συντελεστής επιπλήσματος ή οποιαδήποτε άλλη προσαύξηση και ο υπολογισμός γίνεται με βάση τα επιμετρούμενα m3 κάθε εργασίας, όπως καθορίζεται στο αντίστοιχο άρθρο [...]». Αναφορικά δε με τις ως άνω εργασίες, το Τιμολόγιο Μελέτης της Διακήρυξης προβλέπει τα εξής: «Α.Τ.: 1

Άρθρο: ΝΑΟΔΟ Δ02.Α Απόξεση ασφαλικού τάπητα αστικής οδού με χρήση φρέζας [...] Απόξεση υπάρχοντος φθαρμένου ασφαλικού τάπητα αστικής οδού με χρήση φρέζας (φρεζάρισμα), σύμφωνα με την ΕΤΕΠ 05-03-14-00 "Απόξεση (φρεζάρισμα) ασφαλικού οδοστρώματος" [...]

Στην τιμή μονάδας περιλαμβάνονται: [...]

– Η απόξεση του υφισταμένου τάπητα σε βάθος έως 50 mm.

– Η φόρτωση των προϊόντων απόξεσης επί αυτοκινήτου και η μεταφορά τους προς οριστική απόθεση σε οποιαδήποτε απόσταση και υπό οποιοσδήποτε συνθήκες κυκλοφορίας [...]

«Α.Τ.: 4

Άρθρο: ΝΑΟΔΟ ΝΔ08.1.ΣΧ Ασφαλική στρώση κυκλοφορίας συμπυκνωμένου πάχους 0,04 m με χρήση κοινής ασφάλτου [...]

Κατασκευή ασφαλικής στρώσης κυκλοφορίας, σε υπόγεια και υπαίθρια έργα, ανεξάρτητα από την έκταση και τη μορφή της επιφάνειας, με ασφαλτόμιγμα παρασκευαζόμενο εν θερμώ σε μόνιμη εγκατάσταση με θραυστά αδρανή υλικά λατομείου, τύπου ΑΣ 12,5 ή ΑΣ 20, σύμφωνα με την

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

εγκεκριμένη μελέτη συνθέσεως και την ΕΤΕΠ 05-03-11-04 "Ασφαλτικές στρώσεις κλειστού τύπου ασφαλτικού σκυροδέματος".

Στην τιμή μονάδας περιλαμβάνονται: [...]

– η μεταφορά του θερμού ασφαλομίγματος επί τόπου, η διάστρωσή του με finisher [...]

Ασφαλτική στρώση κυκλοφορίας συμπυκνωμένου πάχους 0,04 m με χρήση κοινής ασφάλτου [...]

51. Επειδή, κατά την εκτίμηση του Ειδικού Επιστήμονα ειδικότητας Πολιτικών Μηχανικών της ΕΑΔΗΣΥ, Γεωργίου – Βασιλείου Ελευθεριάδη, η συνεκτίμηση συντελεστή επιπλήσματος από πλευράς της προσφεύγουσας για την ανάπτυξη των ισχυρισμών της αναφορικά με τον υπολογισμό της ποσότητας μεταφοράς ασφαλομίγματος (φρεζαρισμένου και προς διάστρωση) δεν είναι ορθός. Σε κάθε περίπτωση, σύμφωνα με μία εκτίμηση από πλευράς του Ειδικού Επιστήμονα σχετικά με τον απαιτούμενο αριθμό δρομολογίων μεταφοράς υλικών για την εκτέλεση των εργασιών των Άρθρων Α.Τ.1 και Α.Τ.4, για τα οποία κάνει λόγο η προσφεύγουσα, ως υπολογίστηκαν με την αιτιολόγηση της προσφοράς του από τον παρεμβαίνοντα, όπου παραθέτει το συλλογισμό του σχετικά με τη χρονική διαδοχή των εργασιών και συνυποβάλλει το χρονοδιάγραμμα που προτίθεται να εφαρμόσει για την κατασκευή του έργου, προκύπτει ότι οι ανωτέρω εργασίες των Άρθρων Α.Τ.1 και Α.Τ.4, οι οποίες περιλαμβάνουν και εργασίες μεταφοράς, θα εκτελεστούν από πλευράς του παρεμβαίνοντος σε δύο διακριτές φάσεις, καθώς – όπως αναλύεται – οι εργασίες απόξεσης θα εκτελεστούν την 3η ημέρα, ενώ οι εργασίες ασφαλικών στρώσεων θα εκτελεστούν την 4η και 5η ημέρα. Επομένως, θα απαιτηθούν ξεχωριστά δρομολόγια για τη μεταφορά των προϊόντων απόξεσης ασφαλτικού τάπητα στους χώρους οριστικής απόθεσης και ξεχωριστά δρομολόγια για τη μεταφορά του θερμού ασφαλομίγματος επί τόπου στο έργο προς διάστρωση. Επιπλέον, στην αιτιολόγηση της προσφοράς του ο παρεμβαίνων κάνει λόγο για «Πρόσθετα στοιχεία κόστους (που δεν ορίζονται στην Εγκύκλιο 9 αλλά πρέπει να συνυπολογιστούν για τον προσδιορισμό του συνολικού κόστους κατασκευής)- Κόστος φορτηγού / ΙΧΕ / γενικώς μεταφορικά έξοδα-Υπολογίζεται ανά δρομολόγιο με τιμή προσφοράς

ΚΟΣΤΟΣ ΦΟΡΤΗΓΟΥ: 90 x 80,00 € = 7.200,00 €», δηλαδή, αναφέρεται σε «τιμή προσφοράς» για φορτηγό μεταφοράς, την οποία δεν παραθέτει σε

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

άλλο σημείο της αιτιολόγησής της (προς χάριν επαλήθευσης), όπως επίσης δεν αναλύει σε ποιες εργασίες θα χρησιμοποιήσει τα εν λόγω (μισθωμένα) φορτηγά, ενώ, στη συνέχεια, παραθέτει στοιχεία σχετικά με το άμεσο κόστος του έργου από τα οποία προκύπτει ότι – τουλάχιστον για τις εργασίες απόξεσης ασφαλτικού τάπητα και για τις εργασίες διάστρωσης ασφαλτικής στρώσης κυκλοφορίας – θα χρησιμοποιήσει τα ιδιόκτητα φορτηγά του, χωρίς να υποβάλει ανάλυση κόστους οδηγών και λειτουργίας των φορτηγών. Σε κάθε περίπτωση, επίσης, ο παρεμβαίνων δεν αναφέρεται στα στοιχεία ωφέλιμου φορτίου των φορτηγών, είτε μισθωμένων είτε ιδιόκτητων, ώστε να είναι δυνατή τόσο η επαλήθευση της δυναμικότητάς τους, δηλαδή της ποσότητας που μπορούν να μεταφέρουν ανά δρομολόγιο, όσο και η επαλήθευση της επάρκειας του αριθμού δρομολογίων (90) για την εκτέλεση των εργασιών μεταφοράς τουλάχιστον για τις εργασίες των Άρθρων Α.Τ.1 και Α.Τ.4. Σύμφωνα δε με την εκτίμηση του Ειδικού Επιστήμονα σχετικά με τις ποσότητες των υλικών προς μεταφορά τουλάχιστον για τις εργασίες των Άρθρων Α.Τ.1 και Α.Τ.4 της ΟΜΑΔΑΣ 1: ΑΣΦΑΛΤΙΚΑ προκύπτει:

- Απόξεση ασφαλτικού τάπητα (Α.Τ.1):

$$14.950,00 \text{ m}^2 * 0,04 \text{ m} = 598,00 \text{ m}^3$$

Με βάση την ελληνική βιβλιογραφία, ένα μέσο φαινόμενο ειδικό βάρος του (συμπυκνωμένου) ασφαλτομίγματος είναι 2,40 ton/m³.

Εάν ληφθεί υπόψη αυτή η μέση τιμή του ειδικού βάρους, η εκτιμώμενη ποσότητα του ασφαλτικού τάπητα που θα αποξεστεί και θα μεταφερθεί στους χώρους απόθεσης είναι:

$598,00 \text{ m}^3 * 2,40 \text{ ton/m}^3 = 1.435,20 \text{ ton}$ - Ασφαλτική στρώση κυκλοφορίας συμπυκνωμένου πάχους 0,04 m (Α.Τ.4): υπόθεση για ασφαλτόμιγμα τύπου ΑΣ20 με τιμή προσφοράς 48,00 €/ton (βλ. αρχείο «ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ..._signed.pdf», σελίδα 110 του αρχείου pdf):

$$60.792,00 \text{ €} / 48,00 \text{ €/ton} = 1.266,00 \text{ ton} \text{ ασφαλτόμιγμα}$$

Συνολική εκτιμώμενη ποσότητα υλικών προς μεταφορά:

$$1.435,20 \text{ ton} + 1.266,00 \text{ ton} = 2.701,20 \text{ ton}$$

Με τα ενενήντα (90) δρομολόγια που αναφέρει στην αιτιολόγηση της οικονομικής του προσφοράς ο παρεμβαίνων προκύπτει ότι το εκτιμώμενο κατά μέσο όρο ωφέλιμο φορτίο μεταφοράς είναι:

$$2.701,20 \text{ ton} / 90 \text{ δρομολόγια} = 30,01 \text{ ton/δρομολόγιο,}$$

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

στοιχείο που θα πρέπει, ωστόσο, να επαληθευτεί από τις άδειες κυκλοφορίας των οχημάτων μεταφοράς που πρόκειται να χρησιμοποιηθούν για το σκοπό αυτό (είτε ιδιόκτητα είτε μισθωμένα), όπως επίσης θα πρέπει να επιβεβαιωθεί σε ποιες τελικά εργασίες μεταφοράς θα εκτελέσει ο παρεμβαίνων τα ενενήντα (90) δρομολόγια.

Ως επισημαίνεται από τον Ειδικό Επιστήμονα, η απουσία αναφοράς του τύπου (ΑΣ20 ή ΑΣ12,5) και της ποσότητας ασφαλτομίγματος που πρόκειται να προμηθευτεί ο παρεμβαίνων για την κατασκευή της ασφαλτικής στρώσης κυκλοφορίας συνολικής επιφάνειας 14.950,00 m², παρά μόνο γίνεται αναφορά σε συνολική τιμή προμήθειας (60.792,00 €). Επιπλέον, για τις εργασίες των Άρθρων Α.Τ.2 και Α.Τ.3, δηλαδή της ασφαλτικής προεπάλειψης και της ασφαλτικής συγκολλητικής επάλειψης, απαιτείται πάλι η μεταφορά των υλικών από το χώρο του εργοστασίου έως τον τόπο του έργου, καθώς η προσφερόμενη τιμή που έχει ο παρεμβαίνων από τον προμηθευτή του «...» αναφέρεται σε «...τιμές...για υλικά παραδοτέα στον χώρο του εργοστασίου μας...» Για τη συνολική ποσότητα των ασφαλτικών επαλείψεων, 14,95 ton, ο παρεμβαίνων δεν υποβάλλει στοιχεία κόστους μεταφοράς, παρά μόνο προσθέτει το κόστος του εργατοτεχνικού προσωπικού (143,07 €) στις ανωτέρω τιμές προμήθειας των υλικών (8.222,50 €) που έχει από τον προμηθευτή του «...» (βλ. την από 23/11/2022 έκθεση του Ειδικού Επιστήμονα ειδικότητας Πολιτικών Μηχανικών της ΕΑΔΗΣΥ, Γεωργίου – Βασιλείου Ελευθεριάδη, σελ. 13-17 με το αυτό περιεχόμενο). Επομένως, ο ισχυρισμός της προσφεύγουσας περί μη επαρκούς αριθμού δρομολογίων μεταφοράς υλικών για την εκτέλεση των εργασιών των Άρθρων Α.Τ.1 και Α.Τ.4 από πλευράς του παρεμβαίνοντος, λαμβάνοντας υπόψη τα πιο πάνω αναφερθέντα ελλιπή υποβληθέντα στοιχεία και τις ασάφειες που υπάρχουν στα σχετικά στοιχεία αιτιολόγησης, κρίνεται ως βάσιμος.

52. Επειδή η προσφεύγουσα στην υπό εξέταση προσφυγή υποστηρίζει ότι ο υπολογισμός του κονδυλίου για την εκτέλεση της εργασίας του άρθρου Α.Τ.1 Απόξεση ασφαλτικού τάπητα αστικής οδού με χρήση φρέζας στην αιτιολόγηση της προσφοράς του παρεμβαίνοντος είναι μη ρεαλιστικός, ισχυρισμό που δεν αντικρούει ούτε η αναθέτουσα αρχή ούτε ο παρεμβαίνων.

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

53. Επειδή σύμφωνα με το Τεύχος της Ειδικής Συγγραφής Υποχρεώσεων (Ε.Σ.Υ.), προβλέπεται ότι: «2.7 Μελέτη των συνθηκών κατασκευής του έργου

Η υποβολή προσφοράς, αποτελεί αμάχητο τεκμήριο ότι ο ανάδοχος έχει επισκεφθεί και ελέγξει πλήρως τη φύση και την τοποθεσία του έργου και έχει πλήρη γνώση των γενικών και τοπικών συνθηκών κατασκευής του έργου, ιδιαίτερα σε ότι αφορά τις κάθε είδους πηγές λήψης υλικών, τις θέσεις προσωρινής ή οριστικής απόθεσης των προϊόντων εκσκαφών, τις μεταφορές, τη διάθεση, διαχείριση και αποθήκευση υλικών, την δυνατότητα εξασφάλισης εργατοτεχνικού ή άλλου προσωπικού, νερού, ηλεκτρικού ρεύματος και δρόμων προσπέλασης, τις μετεωρολογικές συνθήκες που επικρατούν συνήθως, τις διακυμάνσεις στάθμης διαμόρφωση και κατάσταση του εδάφους, το είδος, την ποιότητα και την ποσότητα των υλικών της περιοχής του έργου, το είδος και τα μέσα, μηχανήματα, υλικά και υπηρεσίες, που θα απαιτηθούν πριν από την έναρξη και κατά την εκτέλεση των εργασιών και οποιαδήποτε άλλα θέματα, που μπορούν να επηρεάσουν τις εργασίες, την πρόοδο ή το κόστος τους, σε συνδυασμό με τους όρους της σύμβασης. Ο ανάδοχος αποδέχεται ότι έχει μελετήσει και θα συμμορφωθεί με τα εγκεκριμένα σχέδια, διαγράμματα και τεύχη υπολογισμών της μελέτης καθώς και με τα υπόλοιπα συμβατικά στοιχεία της εργολαβίας, τα οποία περιλαμβάνονται στον φάκελο της δημοπρασίας και αποτελούν, μαζί με τη Διακήρυξη, τη βάση της προσφοράς[...]. Περαιτέρω, σχετικά με τις εργασίες του Άρθρου Α.Τ.1, στο Τιμολόγιο Μελέτης προβλέπεται ότι: «Α.Τ.: 1

Άρθρο: ΝΑΟΔΟ Δ02.Α Απόξεση ασφαλικού τάπητα αστικής οδού με χρήση φρέζας [...]

Απόξεση υπάρχοντος φθαρμένου ασφαλικού τάπητα αστικής οδού με χρήση φρέζας (φρεζάρισμα), σύμφωνα με την ΕΤΕΠ 05-03-14-00 "Απόξεση (φρεζάρισμα) ασφαλικού οδοστρώματος" [...]

Στην τιμή μονάδας περιλαμβάνονται:

– Η προσκόμιση και αποκόμιση του αποξεστικού εξοπλισμού στις θέσεις εκτέλεσης του φρεζαρίσματος, με χρήση πλατφόρμας εάν απαιτείται.

– Η μετακίνηση του εξοπλισμού από θέση σε θέση απόξεσης [...]

– Η απόξεση του υφισταμένου τάπητα σε βάθος έως 50 mm.

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

– Η φόρτωση των προϊόντων απόξεσης επί αυτοκινήτου και η μεταφορά τους προς οριστική απόθεση σε οποιαδήποτε απόσταση και υπό οποιεσδήποτε συνθήκες κυκλοφορίας [...]. Εξάλλου, στην Τεχνική Έκθεση προβλέπεται ότι: «[...] Δ. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΜΕΛΕΤΗΣ & ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΤΜΗΜΑΤΩΝ [...] Αρχικά γίνεται φρεζάρισμα της επιφάνειας στο κατάλληλο βάθος και ακολουθούν όλες οι απαραίτητες εργασίες για την τελική ασφαλική στρώση κυκλοφορίας συμπυκνωμένου πάχους 4cm με χρήση κοινής ασφάλτου [...].».

54. Επειδή, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, ο παρεμβαίνων στην αιτιολόγηση της προσφοράς του σχετικά με την εκτέλεση των εργασιών απόξεσης ασφαλικού τάπητα αναφέρει ότι «Η φρέζα που απαιτείται για την πλήρη και έντεχνη υλοποίηση των εργασιών είναι ιδιόκτητη», δηλαδή αναφέρεται σε ένα μηχάνημα έργου, το οποίο θα χρησιμοποιήσει για διάστημα ½ ημέρας για την απόξεση ασφαλικού τάπητα συνολικής επιφάνειας 14.950,00 m².

55. Επειδή, σύμφωνα με τα ως άνω διαλαμβανόμενα, ο παρεμβαίνων δεν υποβάλλει στοιχεία περί του τύπου του μηχανήματος που θα χρησιμοποιήσει, όπως επίσης δεν υποβάλλει άλλα στοιχεία περί της τεκμηρίωσης της απόδοσης του συνεργείου απόξεσης.

Σύμφωνα με τον Ειδικό Επιστήμονα ειδικότητας Πολιτικών Μηχανικών της ΕΑΔΗΣΥ, Γεώργιο – Βασίλειο Ελευθεριάδη, σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, ο αποξέστης ασφάλτου - φρέζα (“milling machine”) χρησιμοποιείται στα έργα οδοποιίας για την απόξεση (φρεζάρισμα) του ασφαλικού οδοστρώματος, με δυνατότητα ρύθμισης του πάχους φρεζαρίσματος. Διαθέτει εσωτερικό σύστημα κοπής, με περιστρεφόμενο τύμπανο και κοπτήρες, το οποίο αφαιρεί την ασφαλική στρώση. Οι κοπτήρες είναι τοποθετημένοι κατάλληλα έτσι ώστε το υλικό που προκύπτει μετά το φρεζάρισμα να μετακινείται αυτόματα στο κέντρο του τυμπάνου και από εκεί να φορτώνεται στον ιμάντα μεταφοράς, που συνδέεται με τη μηχανή φρεζαρίσματος, και στη συνέχεια να εναποτίθεται στο όχημα μεταφοράς. Σχετικά με την εκτίμηση της παραγωγικότητας της φρέζας, παρατίθεται ενδεικτικά η μεθοδολογία της Caterpillar: Η παραγωγικότητα εξαρτάται από την ταχύτητα απόξεσης (δηλαδή την ταχύτητα με την οποία κινείται η φρέζα). Η ταχύτητα κίνησης του μηχανήματος εξαρτάται κυρίως από τον τύπο των αδρανών, την αντοχή της ασφάλτου και

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

το βάθος απόξεσης (p.13-5). Δίνεται επίσης από την Caterpillar πίνακας εκτίμησης της θεωρητικής παραγωγικότητας (p.13-3) για τις μέσες τιμές ταχύτητας των αποξεστών ασφάλτου, οι οποίες κυμαίνονται μεταξύ 3,0-18,3 m/min:

Πίνακας ΠΒ- 6 Εκτίμησης θεωρητικής παραγωγικότητας αποξέστη ασφάλτου (m²/min), Caterpillar (2016) p.13-3

Q _{th} (m ² /min)	Πλάτος τυμπάνου απόξεσης (mm)						
Ταχύτητα (m/min)	1000	1220	1900	2010	2100	2210	3050
3,0	3,0	3,7	5,7	6,0	6,3	6,6	9,2
4,6	4,6	5,6	8,7	9,2	9,7	10,2	14,0
6,1	6,1	7,4	11,6	12,3	12,8	13,5	18,6
7,6	7,6	9,3	14,4	15,3	16,0	16,8	23,2
9,1	9,1	11,1	17,3	18,3	19,1	20,1	27,8
10,7	10,7	13,1	20,3	21,5	22,5	23,6	32,6
12,2	12,2	14,9	23,2	24,5	25,6	27,0	37,2
13,7	13,7	16,7	26,0	27,5	28,8	30,3	41,8
15,2	15,2	18,5	28,9	30,6	31,9	33,6	46,4
16,8	16,8	20,5	31,9	33,8	35,3	37,1	51,2
18,3	18,3	22,3	34,8	36,8	38,4	40,4	55,8

Εκτίμηση θεωρητικής παραγωγικότητας αποξέστη ασφάλτου (m²/min), Caterpillar, p.13-3

Οι πιο πάνω τιμές θεωρητικής παραγωγικότητας (σε m²/min) είναι υπολογισμένες για βάθος απόξεσης περίπου 25 mm. Για μεγαλύτερα βάθη κοπής, πολλαπλασιάζεται η παραγωγικότητα με το αντίστοιχο βάθος κοπής. Τα στοιχεία βασίζονται σε πυκνότητα ασφαλτομίγματος 2.322 kg/m³.

Ουσιαστικά, η πραγματική παραγωγικότητα της φρέζας υπολογίζεται ως το γινόμενο της ταχύτητας κίνησης του μηχανήματος V επί του πλάτους του τυμπάνου απόξεσης W (η τιμή του οποίου διατίθεται στα τεχνικά χαρακτηριστικά του χρησιμοποιούμενου μοντέλου), λαμβάνοντας επιπλέον υπόψη το συντελεστή εκμετάλλευσης fE (βάσει του καθαρού χρόνου εργασίας μέσα σε μια ώρα) και το συντελεστή ικανότητας του χειριστή fskill, ανάλογα με το επίπεδο ικανότητας του χειριστή:

$$Q_{asphalt\ scraper} = Q_{thCAT} * f_{ECAT} * f_{skillCAT} = (V * W) * f_{ECAT} * f_{skillCAT}$$

Ο συντελεστής εκμετάλλευσης fE, σύμφωνα με την Caterpillar, είναι ένα από τα πιο σύνθετα στοιχεία στην εκτίμηση της παραγωγικότητας, αφού επηρεάζεται από παράγοντες όπως η ικανότητα του χειριστή, οι μικροεπισκευές και προσαρμογές, οι καθυστερήσεις/τα διαλείμματα του προσωπικού, η διάταξη του μετώπου εργασίας κ.α..

Μία προσέγγιση του συντελεστή εκμετάλλευσης fE, εάν δεν υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα σχετικά με το ποσοστό της πραγματικής ωριαίας απασχόλησης, δίνεται παρακάτω:

Εργασία

Εργάσιμη

Συντελεστής

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

	ώρα	εκμετάλλευσης f_E
Ημέρα	50 min/h	0,83
Νύκτα	45 min/h	0,75

Συντελεστής εκμετάλλευσης f_E , Caterpillar[3], p.28-8

Αυτοί οι συντελεστές δεν υπολογίζουν τις καθυστερήσεις λόγω καιρικών συνθηκών ή χρονοδιακοπής λειτουργίας του μηχανήματος για συντήρηση και επισκευές.

Μία προσέγγιση του συντελεστή ικανότητας του χειριστή f_{skill} δίνεται παρακάτω:

Ικανότητα και εμπειρία χειριστή	Συντελεστής ικανότητας χειριστή f_{skill}
Άριστη	1,00
Μέτρια	0,75
Αρχάριος	0,60

Συντελεστής ικανότητας χειριστή f_{skill} , Caterpillar[3], p.19-55

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω στοιχεία της βιβλιογραφίας και με βάση της Τεχνικής Έκθεσης που αναφέρεται σε «φρεζάρισμα της επιφάνειας στο κατάλληλο βάθος» και σε «τελική ασφαλική στρώση κυκλοφορίας συμπυκνωμένου πάχους 4 cm», σύμφωνα με την εκτίμηση του Ειδικού Επιστήμονα για τη μέση παραγωγικότητα για ένα «μέσο» μηχάνημα απόξεσης ασφάλτου (φρέζας) για βάθος απόξεσης 4 cm, δηλαδή όσο και το πάχος της νέας ασφαλικής στρώσης που θα διαστρωθεί στα αθλητικά γήπεδα αναφέρονται τα κάτωθι:

Έστω ότι θα χρησιμοποιηθεί η φρέζα CATERPILLAR ..., με πλάτος τυμπάνου $W=2,01$ m, για την απόξεση σε βάθος 4 cm, με ταχύτητα απόξεσης $V=10,7$ m/min (δηλαδή μία μέση ταχύτητα), θεωρώντας μέτριες συνθήκες εργασίας και σχετικά έμπειρο χειριστή του μηχανήματος, για εργασία κατά τις πρωινές ώρες:

$$Q_{asphalt\ scraper PM200} = Q_{thCAT} * f_{ECAT} * f_{skillCAT} =$$

$$21,5 \frac{m^2}{min} * 0,83 * 0,75 * 40 \frac{mm}{min} = 21,41 \frac{m^2}{min} * 60 \frac{min}{h} \Rightarrow = 1.284,84 \frac{m^2}{h} \approx 1.285 \frac{m^2}{h}$$

Επομένως, σε 1 ημέρα ή, αντίστοιχα, σε 8 ώρες εργασίας, η παραγωγικότητα της φρέζας εκτιμάται σε:

$$Q_{asphalt\ scraper PM200} = 1.285 \frac{m^2}{h} * 8 \frac{h}{\eta\mu\epsilon\rho\alpha} \Rightarrow = 10.280 \frac{m^2}{\eta\mu\epsilon\rho\alpha}$$

ημέρα

δηλαδή δεν είναι εφικτή η απόξεση σε μία (1) ημέρα της συνολικής επιφάνειας ασφατικού τάπητα 14.950,00 m² που προβλέπεται στον Προϋπολογισμό Μελέτης, με ένα μέσο μηχάνημα απόξεσης ασφάλτου.

Πρέπει, ωστόσο, να επισημανθεί ότι η ως άνω υπολογιστική εκτίμηση της απόδοσης της φρέζας από πλευράς του Ειδικού Επιστήμονα για μία μέση κατάσταση μετώπου εργασίας και για ένα τυπικό μηχάνημα απόξεσης ασφάλτου, έλαβε χώρα χωρίς να είναι γνωστά τα στοιχεία του μηχανήματος απόξεσης ασφάλτου που θα χρησιμοποιήσει ο παρεμβαίνων και χωρίς να έχουν συνυπολογισθεί οι εξής παράμετροι περαιτέρω απομείωσης της απόδοσης:

α) το μέτωπο εργασίας δεν είναι ενιαίο, ώστε να μπορεί να επιτευχθεί η παραπάνω ημερήσια απόδοση, αλλά εκτείνεται και στις τέσσερις δημοτικές κοινότητες του Δήμου ..., με τις τοποθεσίες των γηπέδων να είναι διάσπαρτες σε όλη την έκταση του Δήμου. Επομένως, δεν είναι δυνατή η επίτευξη της «μέγιστης» υπολογισθείσας απόδοσης, λόγω της αναγκαιότητας μετακίνησης του συνεργείου από θέση σε θέση απόξεσης.

β) εάν το μηχάνημα απόξεσης ασφάλτου-φρέζα που χρησιμοποιηθεί είναι ερπυστριοφόρο, έχει απαγόρευση κυκλοφορίας εντός του οδικού δικτύου της χώρας, σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 3 του Ν.3481/2006 (ΦΕΚ Α' 162/02-08-2006), συνεπώς απαιτείται η χρήση πλατφόρμας για τη μεταφορά του από θέση σε θέση απόξεσης, όπως άλλωστε προβλέπεται και στο Άρθρο Α.Τ.1 του Τιμολογίου Μελέτης, με τις όποιες καθυστερήσεις προκύπτουν από τη φόρτωση/εκφόρτωση του μηχανήματος στην πλατφόρμα μεταφοράς και τις τυχόν καθυστερήσεις κατά τη μεταφορά του μηχανήματος εντός του αστικού ιστού.

γ) κατά την εκτέλεση των εργασιών – εφόσον αυτές πραγματοποιούνται κατά τις πρωινές ώρες –θα πρέπει να λαμβάνονται, σύμφωνα και με τις απαιτήσεις του Τεύχους της Ειδικής Συγγραφής Υποχρεώσεων, όλα τα προβλεπόμενα μέτρα σήμανσης, ασφαλείας ή/και φύλαξης των εργοταξιακών χώρων, με τη διάθεση ατόμων (τροχονόμοι, φύλακες) ειδικά για το σκοπό αυτό, με τις όποιες τυχόν καθυστερήσεις προκύπτουν εξαιτίας της εκτέλεσης των εργασιών εντός των αύλειων χώρων σχολικών συγκροτημάτων.

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

Επιπλέον, στην αιτιολόγηση της προσφοράς του παρεμβαίνοντος έχουν υποβληθεί μόνο στοιχεία κόστους του εργατοτεχνικού προσωπικού, χωρίς συνυπολογισμό του κόστους του χειριστή της φρέζας, των λειτουργικών εξόδων της φρέζας (π.χ. καύσιμα, λιπαντικά, ανταλλακτικά κλπ.) και τυχόν αποσβέσεων κεφαλαίου από το κόστος ιδιοκτησίας του μηχανήματος (βλ. την από 23/11/2022 έκθεση του Ειδικού Επιστήμονα ειδικότητας Πολιτικών Μηχανικών της ΕΑΔΗΣΥ, Γεωργίου – Βασιλείου Ελευθεριάδη, σελ. 18-23 με το αυτό περιεχόμενο). Επομένως, σε κάθε περίπτωση, ο ισχυρισμός της προσφεύγουσας περί μη ρεαλιστικού υπολογισμού της απόδοσης του συνεργείου για την εκτέλεση της εργασίας απόξεσης ασφαλτικού τάπητα από πλευράς του παρεμβαίνοντος πρέπει να γίνει δεκτός ως βάσιμος.

56. Επειδή η προσφεύγουσα στην υπό εξέταση προσφυγή της αναφέρει ότι ο υπολογισμός του κόστους της εργασίας «Ασφαλτική προεπάλειψη» στην αιτιολόγηση της προσφοράς του παρεμβαίνοντος είναι προδήλως εσφαλμένος, ισχυρισμός ο οποίος δεν αντικρούεται ούτε από την αναθέτουσα αρχή ούτε από τον παρεμβαίνοντα. Ειδικότερα, στην προσφυγή της η προσφεύγουσα υποστηρίζει αυτολεξεί ότι: *«Ο ... για την εκτέλεση της εργασίας του Α.Τ. «Ασφαλτική προεπάλειψη», την οποία ισχυρίζεται ότι θα εκτελέσει σε ½ μέρα !!! προσφέρει τιμή 8.222,50 € χωρίς εργατικά και 8.365,57 € με εργατικά, χωρίς βεβαίως να υπολογίζει κανένα κόστος των αναγκαίων για την εκτέλεση της εργασίας μηχανημάτων (διανομέας του ασφαλτικού Federal με τους χειριστές τους) [...] Στον προϋπολογισμό μελέτης προβλέπεται για την εργασία του Α.Τ.2 «Ασφαλτική προεπάλειψη» ποσότητα 14950 μ2 δαπάνης 17.940,00 €. Ομοίως και στις περιλαμβανόμενες στη μελέτη του έργου προμετρήσεις αναφέρεται ποσότητα ασφαλτικής προεπάλειψης 14.950,00 μ2, ήτοι ένα κιλό τετραγωνικό μέτρο (1 kgr/μ2) [...] Από την προσφορά της εταιρίας «...» που μνημονεύει στην αιτιολόγησή του ο Παναγιώτης Μοσχοβίτης προκύπτει ότι η τιμή προμήθειας μόνο του υλικού είναι 1,10 €/kgr με παράδοση στο εργοστάσιο της προμηθεύτριας εταιρίας. Επομένως μόνο για την προμήθεια υλικού η δαπάνη ανέρχεται σε 16.445,00 € (14.950,00 kgr x 1,10 €/kgr).*

Συνεπώς η προσφορά του ... μόνο και μόνο για την προμήθεια του υλικού προεπάλειψης πρέπει να επιβαρυνθεί με το ποσό των 8.222,50 € (16.445,00 – 8.222,50). Εκτός του άνω ποσού η προσφορά του Παναγιώτη

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

Μοσχοβίτη για τη συγκεκριμένη εργασία πρέπει να επιβαρυνθεί α) με το κόστος μεταφοράς από την έδρα της προμηθεύτριας εταιρίας «...» στον τόπο του έργου, που δεν περιλαμβάνεται στην προσφορά της προμηθεύτριας (;) ή μισθωμένων μηχανημάτων με τους χειριστές τους και γ) για τις πραγματικές μέρες που θα απαιτηθούν για την εκτέλεση της συγκεκριμένης εργασίας που προφανώς δεν μπορεί να είναι ½ μέρα που ισχυρίζεται ο προσωρινός ανάδοχος, αλλά τουλάχιστον 10 ημέρες».

57. Επειδή, σύμφωνα με το Τιμολόγιο Μελέτης σχετικά με τις εργασίες του Άρθρου Α.Τ.2 προβλέπεται ότι: «Α.Τ.: 2

Άρθρο: ΝΑΟΔΟ Δ03 Ασφαλτική προεπάλειψη [...]

Προεπάλειψη ανασφάλτωσης επιφάνειας με ασφαλτικό διάλυμα τύπου ΜΕ-0 ή με όξινο ασφαλτικό γαλάκτωμα, ανεξάρτητα από την έκταση και τη μορφή της επιφάνειας, σε υπαίθρια και υπόγεια έργα, σύμφωνα με την ΕΤΕΠ 05-03-11-01 "Ασφαλτική προεπάλειψη".

Στην τιμή μονάδας περιλαμβάνονται:

– η προμήθεια της ασφάλτου, του πετρελαίου και του τυχόν απαιτούμενου αντιυδρόφιλου παρασκευάσματος και η μεταφορά τους επί τόπου του έργου από οποιαδήποτε απόσταση, [...]

– η μεταφορά και διάχυση του ασφαλτικού διαλύματος ή του γαλακτώματος με αυτοκινούμενο διανομέα ασφάλτου (Federal),[...].

Εξάλλου, η προδιαγραφή ΕΛΟΤ ΤΠ 1501-05-03-11-01:2009 «Ασφαλτική προεπάλειψη», η οποία εφαρμόζεται σε διαδικασίες ανάθεσης και εκτέλεσης δημοσίων έργων και μελετών από 01-03-2013 (βάσει της Απόφασης ΔΙΠΑΔ/ΟΙΚ/273/17-07-2012 του Αναπληρωτή Υπουργού Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων [ΦΕΚ Β' 2221/30-07-2012], όπως τροποποιήθηκε και ισχύει με την Απόφαση ΔΙΠΑΔ.ΟΙΚ/449/12-12-2012 του Αναπληρωτή Υπουργού Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων [ΦΕΚ Β' 3582/31-12-2012]), προβλέπει τα παρακάτω:

«5 Τρόπος εκτέλεσης της εργασίας [...]

5.2 Εξοπλισμός [...]

Ο διανομέας θα είναι ικανός να διατηρεί το υλικό επάλειψης σε σταθερή θερμοκρασία και να το διανέμει ομοιόμορφα, με ομοιόμορφη πίεση, και σε

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

καθορισμένη ποσότητα που θα κυμαίνεται μεταξύ 0,25 και 4,5 l/m², σύμφωνα με τα εκάστοτε καθοριζόμενα στη μελέτη [...]

7 Τρόπος επιμέτρησης

Η επιμέτρηση της εργασίας ασφαλικής προεπάλειψης θα γίνεται σε τετραγωνικά μέτρα [m²] επαλειψόμενης επιφάνειας οδοστρώματος [...].

58. Επειδή, σύμφωνα με τα στοιχεία του φακέλου, ο παρεμβαίνων στην αιτιολόγηση της προσφοράς του αναφέρεται σε «μεταφορά και διάχυση του ασφαλικού διαλύματος ή του γαλακτώματος [...] με αυτοκινούμενο διανομέα ασφάλτου (Federal) που διαθέτουμε», δηλαδή αναφέρεται σε έναν (1) αυτοκινούμενο διανομέα ασφάλτου (“federal”), το οποίο θα χρησιμοποιήσει για διάστημα ½ ημέρας για την εκτέλεση των εργασιών ασφαλικής προεπάλειψης συνολικής επιφάνειας 14.950,00 m², χωρίς να υποβάλει στοιχεία περί του τύπου διανομέα ασφάλτου που θα χρησιμοποιήσει, όπως επίσης περί της τεκμηρίωσης της απόδοσης του συνεργείου ασφαλικής προεπάλειψης. Με βάση την υποβληθείσα αιτιολόγηση της οικονομικής προσφοράς από πλευράς του παρεμβαίνοντος προκύπτει ότι η ποσότητα ασφαλικής προεπάλειψης ανά τετραγωνικό μέτρο επιφάνειας έχει υπολογιστεί στο 0,50 kg/m² (βλ. αρχείο «ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ..._signed.pdf», σελίδα 110 του αρχείου pdf):

- Ασφαλική προεπάλειψη (Α.Τ.2):

$14.950,00 \text{ m}^2 * 0,50 \text{ kg/m}^2 * 1,10 \text{ €/kg} = 7.475,00 \text{ kg} * 1,10 \text{ €/kg} = 8.222,50 \text{ €}$
(βάσει της τιμής προσφοράς)

59. Επειδή, σύμφωνα με τον Ειδικό Επιστήμονα, στη βιβλιογραφία, ο διανομέας ασφάλτου (“bituminous distributor - federal”) χρησιμοποιείται στα έργα οδοποιίας για την εφαρμογή υγρών ασφαλικών υλικών, όπως της ασφαλικής προεπάλειψης, ασφαλικού γαλακτώματος και ασφαλικού συγκολλητικού υλικού. Χαρακτηριστικό του μηχανήματος είναι η δυνατότητά του να ψεκάζει ελεγχόμενη ποσότητα ασφαλικού υλικού με ομοιόμορφο τρόπο, μέσω της ράβδου ψεκασμού που διαθέτει στο πίσω μέρος. Η εφαρμογή του υλικού γίνεται κατά την κίνηση του διανομέα, η οποία γίνεται μέσω του φορτηγού-πλαϊσίου στον οποίο είναι συνήθως τοποθετημένος. Οι διανομείς ασφάλτου διαθέτουν μονωμένες δεξαμενές για τη διατήρηση της θερμοκρασίας του ασφαλικού υλικού και είναι εξοπλισμένες με καυστήρες για τη θέρμανση των υλικών στην κατάλληλη θερμοκρασία εφαρμογής τους. Ο

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

ρυθμός εφαρμογής του υγρού ασφαλτικού, εκφρασμένος συνήθως σε λίτρα ανά τετραγωνικό μέτρο (lt/m²), για συγκεκριμένο μήκος ράβδου ψεκασμού, εξαρτάται από την ταχύτητα κίνησης και την απόδοση της αντλίας. Η ταχύτητα κίνησης πρέπει να είναι μικρή και να διατηρείται σταθερή κατά τη λειτουργία του διανομέα, έτσι ώστε να επιτυγχάνεται ομοιόμορφη εφαρμογή του ασφαλτικού υλικού. Σχετικά με το ρυθμό εφαρμογής της ασφαλτικής προεπάλειψης, η βιβλιογραφία δίνει τιμές μεταξύ 1,10 - 2,30 lt/m². Επομένως, σύμφωνα με τα ως άνω διαλαμβανόμενα, η ποσότητα ασφαλτικής προεπάλειψης ανά τετραγωνικό μέτρο επιφάνειας στην αιτιολόγηση της προσφοράς του παρεμβαίνοντος έχει υπολογιστεί εντός των αποδεκτών ορίων της ως άνω προδιαγραφής ΕΛΟΤ ΤΠ 1501-05-03-11-01:2009, ήτοι στο 0,50 kg/m².

Σύμφωνα με τον Ειδικό Επιστήμονα, σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, για την εκτίμηση της παραγωγικότητας ενός διανομέα ασφάλτου απαιτείται ο προσδιορισμός της απόδοσης της αντλίας P (lt/min) και του ρυθμού εφαρμογής των ασφαλτικών υλικών R (lt/m²):

$$Q_{federal} = \frac{P}{R_{federal}} * fE * ftemp$$

Η τιμή του συντελεστή εκμετάλλευσης fE είναι ανάλογη του καθαρού χρόνου εργασίας μέσα σε μια ώρα, όπως παρατέθηκε παραπάνω.

Η απόδοση της αντλίας ενός ασφαλτικού διανομέα και η μέτρηση του τυπικού όγκου των ασφαλτικών υλικών που εφαρμόζονται γίνεται σε μέση θερμοκρασία 15,5 οC, για το λόγο αυτό ορίζεται ένας διορθωτικός συντελεστής θερμοκρασίας ftemp για τη μετατροπή του όγκου των ασφαλτικών υλικών σε άλλες θερμοκρασιακές τιμές, σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα:

Θερμοκρασία οC	Διορθωτικός συντελεστής θερμοκρασίας ftemp
16	1,0000
27	0,9931
38	0,9862
49	0,9792
60	0,9724

Διορθωτικός συντελεστής θερμοκρασίας ftemp, Table 8-1, p.220

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

Κατά τον Ειδικό Επιστήμονα, σε κάθε περίπτωση, τα παραπάνω στοιχεία της βιβλιογραφίας παρατίθενται για να καταδείξουν ότι είναι δυνατή η εκτίμηση της απόδοσης ενός αυτοκινούμενου διανομέα ασφάλτου, εφόσον είναι γνωστά τα στοιχεία του μηχανήματος που πρόκειται να χρησιμοποιηθεί, στοιχείο που όμως δεν προκύπτει από τα υποβληθέντα από πλευράς του παρεμβαίνοντος.

Στην απόδοση του διανομέα ασφάλτου θα πρέπει επίσης να συνεκτιμηθούν και οι παρακάτω παράμετροι περαιτέρω απομείωσής της:

α) το μέτωπο εργασίας δεν είναι ενιαίο, ώστε να μπορεί να επιτευχθεί μία «μέγιστη» ημερήσια απόδοση, αλλά εκτείνεται και στις τέσσερις δημοτικές κοινότητες του Δήμου ..., με τις τοποθεσίες των γηπέδων να είναι διάσπαρτες σε όλη την έκταση του Δήμου, με υπάρχουσα αναγκαιότητα μετακίνησης του συνεργείου ασφαλικών επαλείψεων από θέση σε θέση και τις όποιες καθυστερήσεις προκύπτουν κατά τη μετακίνηση του μηχανήματος εντός του αστικού ιστού.

β) κατά την εκτέλεση των εργασιών – εφόσον αυτές πραγματοποιούνται κατά τις πρωινές ώρες –θα πρέπει να λαμβάνονται, σύμφωνα και με τις απαιτήσεις του Τεύχους της Ειδικής Συγγραφής Υποχρεώσεων, όλα τα προβλεπόμενα μέτρα σήμανσης, ασφαλείας ή/και φύλαξης των εργοταξιακών χώρων, με τη διάθεση ατόμων (τροχονόμοι, φύλακες) ειδικά για το σκοπό αυτό, με τις όποιες τυχόν καθυστερήσεις προκύπτουν εξαιτίας της εκτέλεσης των εργασιών εντός των αύλειων χώρων σχολικών συγκροτημάτων.

Ωστόσο, ο ισχυρισμός της προσφεύγουσας σχετικά με τις πραγματικές μέρες που θα απαιτηθούν για την εκτέλεση της συγκεκριμένης εργασίας ότι είναι τουλάχιστον 10 ημέρες, στηρίζεται στη δική της εκτίμηση για την *«απόδοση του συνεργείου της ασφαλικής προεπάλειψης από την εμπειρίας μας από προηγούμενα παρόμοια έργα»*, μέγεθος που χρησιμοποιεί και η ίδια για την αιτιολόγηση της δικής της οικονομικής προσφοράς (σελ. 17-18 του αρχείου «ΑΧΠ ΔΗΜΟΣ ..._compressed_signed.pdf»).

Επιπλέον, για την εργασία του Άρθρου Α.Τ.2, δηλαδή της ασφαλικής προεπάλειψης, απαιτείται η μεταφορά του υλικού από το χώρο του εργοστασίου έως τον τόπο του έργου, καθώς η προσφερόμενη τιμή που έχει ο παρεμβαίνων από τον προμηθευτή του «...» αναφέρεται σε τιμές για υλικά παραδοτέα στον χώρο του. Επομένως, για την ποσότητα της ασφαλικής

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

προεπάλειψης, 7,48 ton, ο παρεμβαίνων δεν υποβάλλει στοιχεία κόστους μεταφοράς, παρά μόνο προσθέτει το κόστος του εργατοτεχνικού προσωπικού (143,07 €) στην ανωτέρω τιμή προμήθειας του υλικού (8.222,50 €) που έχει από τον προμηθευτή του «...». Διαπιστώνεται, επιπλέον, ότι έχουν υποβληθεί μόνο στοιχεία κόστους του εργατοτεχνικού προσωπικού, χωρίς συνυπολογισμό του κόστους του χειριστή του ασφαλτοδιανομέα, χωρίς συνυπολογισμό των λειτουργικών εξόδων του μηχανήματος (π.χ. καύσιμα, λιπαντικά, ανταλλακτικά, ελαστικά κλπ.) και χωρίς συνυπολογισμό τυχόν αποσβέσεων κεφαλαίου από το κόστος ιδιοκτησίας του μηχανήματος (βλ. την από 23/11/2022 έκθεση του Ειδικού Επιστήμονα ειδικότητας Πολιτικών Μηχανικών της ΕΑΔΗΣΥ, Γεωργίου – Βασιλείου Ελευθεριάδη, σελ. 24-29 με το αυτό περιεχόμενο). Επομένως, ο ισχυρισμός της προσφεύγουσας περί εσφαλμένου υπολογισμού του κόστους της εργασίας «Ασφαλτική προεπάλειψη» από τον παρεμβαίνοντα πρέπει να γίνει δεκτός ως βάσιμος διότι τα υποβληθέντα στοιχεία είναι ελλιπή αναφορικά με την τεκμηρίωση της απόδοσης του συνεργείου ασφαλτικής προεπάλειψης (σε διάστημα ½ ημέρας) και δεν υπάρχει σαφής κοστολόγηση της μεταφοράς του υλικού από το εργοστάσιο παραγωγής στον τόπο του έργου.

60. Επειδή η προσφεύγουσα στην υπό εξέταση προσφυγή της υποστηρίζει ότι ο υπολογισμός της δαπάνης για την εκτέλεση της εργασίας του άρθρου Α.Τ. 4 «Ασφαλτική στρώση κυκλοφορίας πάχους 0,04 Μ με χρήση κοινής ασφάλτου» στην προσφορά του παρεμβαίνοντος είναι προδήλως εσφαλμένος, ισχυρισμός που δεν αντικρούεται ούτε από την αναθέτουσα αρχή ούτε από τον παρεμβαίνοντα.

61. Επειδή, σύμφωνα με τα ως άνω αναφερόμενα, η προσφεύγουσα δεν έχει συνεκτιμήσει ορθώς τον συντελεστή επιπλήσματος αναφορικά με τον υπολογισμό της ποσότητας μεταφοράς ασφαλτομίγματος, και, επιπλέον, δεν υπάρχει αναφορά του τύπου (ΑΣ20 ή ΑΣ12,5) και της ποσότητας ασφαλτομίγματος που πρόκειται να προμηθευτεί ο παρεμβαίνων για την κατασκευή ασφαλτικής στρώσης κυκλοφορίας συνολικής επιφάνειας 14.950,00 m², παρά μόνο την αναφορά σε συνολική τιμή προμήθειας (60.792,00 €), ως επίσης, υπάρχουν ασάφειες στα υποβληθέντα στοιχεία από τον παρεμβαίνοντα, καθώς από τη μία αναφέρεται σε «τιμή προσφοράς» για φορτηγό μεταφοράς, την οποία δεν παραθέτει σε άλλο σημείο της

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

αιτιολόγησής της (προς χάριν επαλήθευσης), όπως επίσης δεν αναλύει σε ποιες εργασίες θα χρησιμοποιήσει τα εν λόγω (μισθωμένα) φορητά, και από την άλλη αναφέρει ότι – τουλάχιστον για τις εργασίες απόξεσης ασφαλικού τάπητα και για τις εργασίες διάστρωσης ασφαλικής στρώσης κυκλοφορίας – θα χρησιμοποιήσει τα ιδιόκτητα φορητά της, χωρίς να υποβάλει ανάλυση κόστους οδηγών και λειτουργίας των φορητών και, παράλληλα, δεν υπάρχει αναφορά σε στοιχεία ωφέλιμου φορτίου των φορητών, είτε μισθωμένων είτε ιδιόκτητων, ώστε να είναι δυνατή τόσο η επαλήθευση της δυναμικότητάς τους, δηλαδή της ποσότητας που μπορούν να μεταφέρουν ανά δρομολόγιο, όσο και η επαλήθευση της επάρκειας του αριθμού δρομολογίων (90) για την εκτέλεση των εργασιών μεταφοράς τουλάχιστον για τις εργασίες των Άρθρων Α.Τ.1 και Α.Τ.4.

Σύμφωνα με τον Ειδικό Επιστήμονα, σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, ο διαστρωτήρας ασφαλτομίγματος (“paver finisher”) χρησιμοποιείται στα έργα οδοποιίας για τη διάστρωση του ασφαλτομίγματος και τη διαμόρφωση της στρώσης στο κατάλληλο πάχος. Αποτελείται από ένα τρακτέρ (ελκυστήρας), ερπυστριοφόρο ή ελαστικοφόρο, και τη μηχανή διάστρωσης. Ο ελκυστήρας διαθέτει μια χοάνη υποδοχής στο μπροστινό μέρος και ένα σύστημα μεταφοράς του ασφαλτομίγματος προς το πίσω μέρος. Στο πίσω μέρος του ελκυστήρα εναποτίθεται το μίγμα στην επιφάνεια που πρόκειται να διαστρωθεί, όπου χρησιμοποιούνται κατάλληλες σπείρες για την ομοιόμορφη διανομή της ασφάλτου κατά μήκος της συρόμενης μηχανής διάστρωσης. Δύο βραχίονες ρυμούλκησης, συνδεδεμένοι με τη μονάδα του ελκυστήρα, έλκουν την πλάκα διάστρωσης. Ο διαστρωτήρας ελέγχει το πλάτος και το βάθος τοποθέτησης του ασφαλικού μίγματος εξασφαλίζοντας τον επιθυμητό βαθμό συμπίκνωσης, και προσδίδει το αρχικό φινίρισμα και την εξομάλυνση της στρώσης του μίγματος. Σχετικά με την εκτίμηση της παραγωγικότητας ενός διαστρωτήρα ασφαλτομίγματος, παρατίθεται ενδεικτικά η μεθοδολογία της Caterpillar. Η παραγωγικότητα από την ταχύτητα διάστρωσης V και το πλάτος της πλάκας διάστρωσης W . Η Caterpillar δίνει ένα τυπικό εύρος τιμών της ταχύτητας διάστρωσης V , ενώ το πλάτος της πλάκας διάστρωσης προσδιορίζεται στα τεχνικά χαρακτηριστικά του χρησιμοποιούμενου μοντέλου. Η τιμή του συντελεστή εκμετάλλευσης fE είναι ανάλογη του καθαρού χρόνου εργασίας μέσα σε μια ώρα, όπως παρατέθηκε παραπάνω, και, γενικά,

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

λαμβάνεται υπόψη η ικανότητα του χειριστή μέσω του συντελεστή ικανότητας fskill:

$$Q_{paver} = W * V * fE * fskill$$

Κατά τον Ειδικό Επιστήμονα, σε κάθε περίπτωση, τα παραπάνω στοιχεία της βιβλιογραφίας παρατίθενται για να καταδείξουν ότι είναι δυνατή η εκτίμηση της απόδοσης ενός διαστρωτήρα ασφαλτομίγματος (“finisher”), εφόσον είναι γνωστά τα στοιχεία του μηχανήματος που πρόκειται να χρησιμοποιηθεί, στοιχείο που όμως δεν προκύπτει από τα υποβληθέντα από πλευράς του παρεμβαίνοντος.

Διαπιστώνεται, επιπλέον, ότι έχουν υποβληθεί μόνο στοιχεία κόστους του εργατοτεχνικού προσωπικού, χωρίς συνυπολογισμό του κόστους του χειριστή του finisher ή των άλλων μηχανημάτων του συνεργείου διάστρωσης (π.χ. οδοστρωτήρας), χωρίς συνυπολογισμό των λειτουργικών εξόδων (π.χ. καύσιμα, λιπαντικά, ανταλλακτικά, ελαστικά κλπ.) και χωρίς συνυπολογισμό τυχόν αποσβέσεων κεφαλαίου από το κόστος ιδιοκτησίας των μηχανημάτων.

Περαιτέρω, στη συνολική απόδοση του συνεργείου διάστρωσης ασφαλτομίγματος, θα πρέπει να συνεκτιμηθούν και οι παρακάτω παράμετροι:

α) το μέτωπο εργασίας δεν είναι ενιαίο, ώστε να μπορεί να επιτευχθεί μία «μέγιστη» ημερήσια απόδοση, αλλά εκτείνεται και στις τέσσερις δημοτικές κοινότητες του Δήμου ..., με τις τοποθεσίες των γηπέδων να είναι διάσπαρτες σε όλη την έκταση του Δήμου, με υπάρχουσα αναγκαιότητα μετακίνησης του συνεργείου διάστρωσης ασφαλτομίγματος από θέση σε θέση και τις όποιες καθυστερήσεις προκύπτουν κατά τη μετακίνηση των μηχανημάτων εντός του αστικού ιστού.

β) κατά την εκτέλεση των εργασιών – εφόσον αυτές πραγματοποιούνται κατά τις πρωινές ώρες –θα πρέπει να λαμβάνονται, σύμφωνα και με τις απαιτήσεις του Τεύχους της Ειδικής Συγγραφής Υποχρεώσεων, όλα τα προβλεπόμενα μέτρα σήμανσης, ασφαλείας ή/και φύλαξης των εργοταξιακών χώρων, με τη διάθεση ατόμων (τροχονόμοι, φύλακες) ειδικά για το σκοπό αυτό, με τις όποιες τυχόν καθυστερήσεις προκύπτουν εξαιτίας της εκτέλεσης των εργασιών εντός των αύλειων χώρων σχολικών συγκροτημάτων.

γ) η απόδοση των χρησιμοποιούμενων οδοστρωτήρων για την κυλίνδρωση των ασφαλικών στρώσεων, σε συνδυασμό με την οργάνωση των δρομολογίων μεταφοράς του ασφαλτομίγματος από το εργοστάσιο

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

παραγωγής στις εκάστοτε θέσεις διάστρωσης, που επηρεάζουν την απόδοση του συνεργείου κατασκευής.

Επιπλέον, κρίνεται σημαντικό να αναφερθεί ότι ο ισχυρισμός της προσφεύγουσας για τις τουλάχιστον δέκα (10) ημέρες απασχόλησης στηρίζεται σε δική της εκτίμηση για τη διάστρωση ασφαλτομίγματος η οποία περιλαμβάνεται και στην αιτιολόγηση της δικής της προσφοράς (σελ. 18-19 του αρχείου «... ΔΗΜΟΣ ..._compressed_signed.pdf»).

Επομένως, ο ισχυρισμός της προσφεύγουσας περί εσφαλμένου υπολογισμού του κόστους της εργασίας «Ασφαλτική στρώση κυκλοφορίας πάχους 0,04 m» από πλευράς του παρεμβαίνοντος πρέπει να κριθεί ως βάσιμος διότι τα υποβληθέντα στοιχεία στην αιτιολόγηση της οικονομικής του προσφοράς είναι ελλιπή αναφορικά με την τεκμηρίωση της απόδοσης του συνεργείου διάστρωσης ασφαλτομίγματος (σε διάστημα 1 ½ ημέρας) και η κοστολόγηση της μεταφοράς του υλικού από το εργοστάσιο παραγωγής στις εκάστοτε θέσεις διάστρωσης και η αναφορά στον τύπο (ΑΣ20 ή ΑΣ12,5) ή στην ποσότητα ασφαλτομίγματος που πρόκειται να προμηθευτεί για την κατασκευή της ασφαλτικής στρώσης κυκλοφορίας είναι ασαφείς (βλ. την από 23/11/2022 έκθεση του Ειδικού Επιστήμονα ειδικότητας Πολιτικών Μηχανικών της ΕΑΔΗΣΥ, Γεωργίου – Βασιλείου Ελευθεριάδη, σελ. 30-33 με το αυτό περιεχόμενο).

62. Επειδή η προσφεύγουσα στην υπό εξέταση προσφυγή υποστηρίζει ότι το κόστος για την εργασία του Α.Τ. 5 «Επίστρωση με χυτή, ελαστική, ακρυλική, αυτοεπιπεδούμενη, αντιολισθηρή τελική επένδυση αθλητικού δαπέδου πάχους 1,6 MM» είναι εξώφθαλμα υποκοστολογημένο και η εργασία όπως προτείνει την εκτέλεσή της ο παρεμβαίνων είναι εκτός τεχνικών προδιαγραφών, ισχυρισμό που δεν αντικρούει η αναθέτουσα αρχή. Ειδικότερα, στην προσφυγή της η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι: «Ο Παναγιώτης Μοσχοβίτης ούτε προσφέρει, ούτε κοστολογεί υλικά για το αστάρωμα της επιφάνειας με συγκολλητική ακρυλική ρητίνη και το σφράγισμα των πόρων με χυτό τυποποιημένο υλικό ακρυλικής βάσης [...]»

Αντί των άνω ρητών προβλέψεων των τεχνικών προδιαγραφών και της διακήρυξης ο προσωρινός ανάδοχος με την αιτιολόγησή του αντί των άνω δύο προδιαγραφόμενων υλικών προτείνει την εκτέλεση της εργασίας με το υλικό “...” που είναι ασφαλτικό γαλάκτωμα “...κατάλληλον δια την στεγανοποίηση

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

επιφανειών εκ μπετού...” όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο site της προμηθεύτριας εταιρίας του “...”. [...] Ο προσωρινός ανάδοχος δεν αρκείται στην παραβίαση των τεχνικών προδιαγραφών προτείνοντας άλλο υλικό για το αστάρωμα και το σφράγισμα των πόρων αλλά παρέλειψε να αναφέρει και ποια θα είναι η ποσότητα του υλικού που προτίθεται παρανόμως να χρησιμοποιήσει.

Επισημαίνουμε ότι από το site της προμηθεύτριας εταιρίας του προσωρινού αναδόχου “...” αναφέρεται ως κατανάλωση του “...” για την εξομάλυνση του υποστρώματος 1.000-2,000 gr/μ² ανάλογα με τις ανωμαλίες [...] Το κυριότερο όμως είναι ότι δεν απέδειξε ότι το υλικό που θα προσφέρει πληροί τις απαιτήσεις της διακήρυξης [...] Ο προσωρινός ανάδοχος στην αιτιολόγησή του δεν δεσμεύεται ότι το χυτό υλικό ακρυλικής βάσης που προτίθεται να χρησιμοποιήσει διαθέτει πιστοποιητικό ITF κατηγορίας 4.

Εάν χρησιμοποιήσει το υλικό ..., κεραμιδί και πράσινο, της εταιρίας “...”, για το οποίο έχει προσκομίσει τιμολόγιο πριν την προκήρυξη του επίμαχου διαγωνισμού, τότε το συγκεκριμένο υλικό δεν πληροί τους όρους της διακήρυξης και των τεχνικών προδιαγραφών καθώς δεν είναι πιστοποιημένο κατά ITF στην κατηγορία 4». Ο δε παρεμβαίνων υποστηρίζει σχετικά στην παρέμβασή του ότι: «Επιπροσθέτως το τμήμα που σχετίζεται με την ακαταλληλότητα των υλικών που προτίθενται να χρησιμοποιήσω και δει της εταιρείας “...” για την ολοκλήρωση του Έργου όπως σημειώνει ο προσφεύγων θα κριθεί κατά την οριζόμενη διαδικασία εκτέλεσης του έργου και ουχί κατά την φάση αιτιολόγησης της οικονομικής προσφοράς μου. Σε περίπτωση κατά την οποία δεν εγκριθεί η ενσωμάτωση τους στο Έργο από την Διευθύνουσα Υπηρεσία τότε έχω την δυνατότητα να επιλέξω εναλλακτικό προμηθευτή ο οποίος να πληροί τις τεχνικές προδιαγραφές».

63. Επειδή στις Τεχνικές Προδιαγραφές-Τεχνική Συγγραφή Υποχρεώσεων προβλέπονται τα εξής σχετικά με τις εργασίες της τελικής επένδυσης των αθλητικών δαπέδων:

«ΝΑΟΙΚ Ν\7396.ΜΠ - Επίστρωση με χυτή, ελαστική, ακρυλική, αυτοεπιπεδούμενη, αντιολισθηρή τελική επένδυση αθλητικού δαπέδου πάχους 1,6 mm

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

Επίστρωση με χυτή, ελαστική, ακρυλική, αυτοεπιπεδούμενη, αντιολισθηρή τελική επένδυση αθλητικού δαπέδου, πιστοποιημένου από την Διεθνή Ομοσπονδία Αντισφαίρισης ITF, κατηγορίας 4 (medium-fast) [...]

- Στην συνέχεια, αστάρωμα της επιφάνειας με συγκολλητική, ακρυλική ρητίνη για την εξασφάλιση σωστής πρόσφυσης του ακρυλικού, σφραγιστικού, χυτού υποστρώματος. Η ρητίνη θα εφαρμοστεί σε μία ή δύο στρώσεις, έως ότου η επιφάνεια κορεστεί, αποφεύγοντας όμως τη δημιουργία λιμνάζοντος υλικού, με κατανάλωση 250 gr/m² σε δυο στρώσεις ανάλογα με την απορρόφηση του υποστρώματος.

- Στη συνέχεια, σφραγίζονται οι πόροι με χυτό βιομηχανοποιημένο προϊόν, τυποποιημένο υλικό ακρυλικής βάσης, σε πάχος ενός χιλιοστού με ειδικά εργαλεία (ρακλέτες) σε δύο σταυροειδείς στρώσεις (παράλληλα και κατακόρυφα), με κατανάλωση 1,3 kg/m².

- Ακολουθεί διάστρωση της τελικής επιφάνειας με χυτό ελαστικό υλικό, ακρυλικής βάσης, αντιολισθητικής υφής, χωρίς επιπλέον προσθήκη χαλαζιακής άμμου, σε 2 ή 3 σταυροειδείς στρώσεις, στην επιθυμητή απόχρωση και πάχος (1,6 mm)».

64. Επειδή, σύμφωνα με τα στοιχεία του φακέλου, στην αιτιολόγηση της οικονομικής του προσφοράς ο παρεμβαίνων αναφέρει, μεταξύ άλλων, σχετικά με την εκτέλεση των εργασιών τελικής επένδυσης των αθλητικών δαπέδων τα εξής: «Για την προμήθεια υλικών του συγκεκριμένου άρθρου, αποταθήκαμε στην αγορά και λάβαμε προσφορά από την εταιρία .... Η προσφορά που λάβαμε είναι με βάση τις απαιτήσεις του έργου και των περιγραφών του αναλυτικού τιμολογίου. Η μεταφορά των προϊόντων γίνεται από φορτηγά». Από το συνημμένο τιμολόγιο ... της εταιρείας «....» και από την ιστοσελίδα της εταιρείας «....» (<http://www..../>), προκύπτουν τα εξής:

- Το προσφερόμενο υλικό “...” είναι «ασφαλικό υλικό υπό μορφή ανιονικού γαλακτώματος, υδατοδιαλυτό» και «εφαρμόζεται σε όλες τις επιφάνειες π.χ. τσιμέντο, μάρμαρο, τούβλα, μωσαϊκό, ξύλο, σίδηρο, πολυστερίνες». Χρησιμοποιείται για «στεγανοποίηση εξωτερικών, οριζοντίων και κεκλιμένων, τσιμεντένιων επιφανειών (ταράτσες με κλίση) οπλισμένων με υαλοϋφασμα, εξομάλυνση υποστρώματος για την κατασκευή αθλητικών δαπέδων, δημιουργία φράγματος υδρατμών, συγκόλληση πλακών πολυστερίνης»

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

- Το προσφερόμενο υλικό “...” είναι «*χρώμα ακρυλικής βάσεως*». Χρησιμοποιείται για «*τη βαφή και στεγάνωση: σε εξωτερικές κάθετες επιφάνειες παλαιών και νέων οικοδομών, σε εξωτερικές οριζόντιες επιφάνειες (ταράτσες) οπλισμένο με υαλοϋφασμα, σε εξωτερικές οριζόντιες επιφάνειες που έχουν καλυφθεί με ασφαλτόπανο*». Εφαρμόζεται σε «*σοβά, μπετόν, τσιμεντοκονίαμα, τσιμεντόλιθους, τούβλα, ασφαλτικά γαλακτώματα, ταράτσες με τριχοειδή ανοίγματα*».

65.Επειδή, σύμφωνα με τα ως άνω διαλαμβανόμενα, ο παρεμβαίνων δεν υπέβαλε ανάλυση του κόστους προμήθειας των υλικών για την κατασκευή της τελικής επένδυσης των αθλητικών δαπέδων, παρά μόνο παρατίθεται ένα συνολικό κόστος υλικών 52,980.00 ευρώ για τις εργασίες του Άρθρου Α.Τ.5. Ως εκ τούτου, δεν είναι δυνατή η επαλήθευση των τελικών ποσοτήτων και του τύπου των επιμέρους υλικών που πρόκειται να προμηθευτεί για την κατασκευή της τελικής επένδυσης των αθλητικών δαπέδων. Από τη δε περιγραφή αλλά και από την εικόνα του προϊόντος “...” που παρατίθεται στην ιστοσελίδα της εταιρείας «....» (<http://www....>), προκύπτει ότι το προσφερόμενο υλικό είναι «*πολτώδες ασφαλικό υλικό*», δηλαδή, κατά τον Ειδικό Επιστήμονα, δεν ικανοποιεί τις απαιτήσεις της Τεχνικής Συγγραφής Υποχρεώσεων για τα επιμέρους υλικά «*ακρυλικής βάσης*» που οφείλει να χρησιμοποιήσει ο υποψήφιος ανάδοχος για την κατασκευή της τελικής επένδυσης των αθλητικών δαπέδων. Επιπλέον, από την περιγραφή του προϊόντος “...” που παρατίθεται στην ιστοσελίδα της εταιρείας «....» (<http://www....>) δεν επαληθεύεται, κατά τον Ειδικό Επιστήμονα, η καταλληλότητα του υλικού για εφαρμογή του επί ασφαλικού υποστρώματος, δηλαδή επί ασφαλικής στρώσης, όπως ζητείται στην Τεχνική Συγγραφή Υποχρεώσεων (βλ. την από 23/11/2022 έκθεση του Ειδικού Επιστήμονα ειδικότητας Πολιτικών Μηχανικών της ΕΑΔΗΣΥ, Γεωργίου – Βασιλείου Ελευθεριάδη, σελ.34-37 με το αυτό περιεχόμενο). Επομένως, ο ισχυρισμός της προσφεύγουσας περί υποκοστολόγησης της εργασίας του Άρθρου Α.Τ.5 αλλά και περί παραβίασης των τεχνικών προδιαγραφών πρέπει να γίνει δεκτός ως βάσιμος.

66. Επειδή η προσφεύγουσα στην υπό εξέταση προσφυγή της υποστηρίζει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση είναι ακυρωτέα για παντελή έλλειψη αιτιολογίας, άλλως και σε κάθε περίπτωση, για πλημμελή αιτιολογία.

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

Η δε αναθέτουσα αρχή στις απόψεις της αναφέρει ότι δεν είχε υποχρέωση προς περαιτέρω ειδική αιτιολογία αφού δεν είχε προηγηθεί ειδικός ισχυρισμός κάποιου διαγωνιζόμενου περί υποβολής πιθανώς ασυνήθιστα χαμηλής προσφοράς εκ μέρους άλλου διαγωνιζόμενου.

67. Επειδή, σύμφωνα με τα στοιχεία του φακέλου, στην προσβαλλόμενη, ως προς την αιτιολόγηση της προσφοράς του παρεμβαίνοντος, αναφέρεται, μεταξύ άλλων, για τον μεν υπολογισμό του άμεσου κόστους ότι είναι τεκμηριωμένος καθώς γίνεται ανάλυση προσκομίζονται τα κόστη εργασίας και λειτουργίας μηχανημάτων, το κόστος υλικών και το κόστος παροχής διαφόρων υπηρεσιών, που αποδεικνύουν την ρεαλιστικότητα των υπολογισμών, για τον δε υπολογισμό του έμμεσου κόστους ότι υπολογίστηκε βάσει της εγκύκλιου 9/25-4-2017 (ΑΔΑ:6Η6Κ465ΧΘΞ-3Φ5) του Υπουργείου Υποδομών και ότι κατατέθηκαν τα απαραίτητα δικαιολογητικά.

68. Επειδή, κατά τα ως άνω αναλυθέντα υπό σκ. 39-64, προκύπτει ότι αφενός μεν για τον υπολογισμό του άμεσου κόστους η αιτιολόγηση της οικονομικής προσφοράς του παρεμβαίνοντος παρουσιάζει ουσιώδεις ασάφειες και ελλείψεις, αφετέρου για τον υπολογισμό του έμμεσου κόστους δεν λήφθηκαν υπόψη οι συντελεστές της εγκυκλίου 9/25-4-2017 για τα κόστη που επικαλείται η υπό εξέταση προσφυγή. Περαιτέρω, σχετικά με τους προβαλλόμενους ουσιώδεις ισχυρισμούς της προσφεύγουσας, ουδόλως απαντά η αναθέτουσα αρχή στις απόψεις της, αν και εδύνατο να το πράξει παραδεκτως δοθέντος ότι σε περίπτωση που διαγωνιζόμενος προβάλλει ειδικούς και συγκεκριμένους ισχυρισμούς περί υποβολής υπερβολικά χαμηλής προσφοράς εκ μέρους άλλου διαγωνιζόμενου, γεννάται υποχρέωση της αναθέτουσας αρχής να απαντήσει με πλήρη, ειδική και σαφή αιτιολογία επί αυτών, αφού ζητήσει διευκρινίσεις από τον διαγωνιζόμενο που φέρεται να έχει υποβάλει την ασυνήθιστα χαμηλή προσφορά, παρά τα περί αντιθέτου προβαλλόμενα.

69. Επειδή, δέον όπως επισημανθεί ότι η ΕΑΔΗΣΥ δεν δύναται να απορρίψει προσφορά ως ασυνήθιστα χαμηλή χωρίς προηγουμένως να έχει τοποθετηθεί αιτιολογημένα η αναθέτουσα αρχή στους ουσιώδεις ισχυρισμούς της προσφεύγουσας σχετικά με τις ελλείψεις στις εξηγήσεις του παρεμβαίνοντος για την αιτιολόγηση της προσφοράς του. Ως εκ τούτου, κατά

Αριθμός απόφασης: 1754/2022

τα ως άνω αναφερόμενα, η ΕΑΔΗΣΥ δεν δύναται το πρώτον, καθ' υποκατάσταση της αναθέτουσας αρχής, να απορρίψει την προσφορά του παρεμβαίνοντος κρίνοντάς την ως ασυνήθιστα χαμηλή, αφ' ης στιγμής στην προσφορά του περιλαμβάνονται όλα τα επιμέρους κόστη και έχει προσηκόντως συμπληρωθεί το έντυπο της οικονομικής του προσφοράς και η προσβαλλόμενη πάσχει ακυρότητα λόγω ελλιπούς και, εν γένει, πλημμελούς αιτιολογίας, ως βασίμως υποστηρίζει η προσφεύγουσα. Επομένως, ο οικείος λόγος της προσφυγής πρέπει να γίνει εν μέρει δεκτός ως βάσιμος. Συνακόλουθα, η υπόθεση πρέπει να αναπεμφθεί στην αναθέτουσα αρχή προκειμένου ν' ασκήσει την αρμοδιότητά της κατά τα προβλεπόμενα στα άρθρα 88 και 102 του Ν.4412/2016, ζητώντας επιπλέον διευκρινίσεις από τον παρεμβαίνοντα και να αποφανθεί αιτιολογημένα εάν η προσφορά του παρίσταται ή όχι ως ασυνήθιστα χαμηλή.

70. Επειδή γίνεται δεκτή εν συνόλω η εισήγηση.

71. Επειδή, κατ' ακολουθίαν, η κρινόμενη Προδικαστική Προσφυγή πρέπει να γίνει δεκτή.

72. Επειδή η παρέμβαση πρέπει να απορριφθεί.

73. Επειδή, ύστερα από τη σκέψη 71, πρέπει να επιστραφεί το παράβολο που κατέθεσε η προσφεύγουσα (άρθρο 363 παρ.5 Ν.4412/2016).

Για τους λόγους αυτούς

Δέχεται την προδικαστική προσφυγή.

Απορρίπτει την παρέμβαση.

Ακυρώνει την υπ' αριθμ. 391/2022 απόφασης της Οικονομικής Επιτροπής της αναθέτουσας αρχής, κατά τα προβλεπόμενα στο σκεπτικό.

Ορίζει την επιστροφή στην προσφεύγουσα του παραβόλου ποσού δύο χιλιάδων οκτακοσίων ενενήντα τριών ευρώ και σαράντα εννέα λεπτών (2.893,49€).

Κρίθηκε και αποφασίσθηκε στις 22 Νοεμβρίου 2022 και εκδόθηκε στις 12 Δεκεμβρίου 2022 στον Άγιο Ιωάννη Ρέντη.

Ο Πρόεδρος
ΙΩΑΝΝΗΣ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΣ

Η Γραμματέας
ΦΩΤΕΙΝΗ ΜΑΡΑΝΤΙΔΟΥ